

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduskond
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni instituut

ÕPETAJA TÖÖ REPRESENTATSIOON 2008. AASTA
POSTIMEHES JA ÕPETAJATE LEHES

Bakalaureusetöö

Autor: Kersti Kukk
Juhendaja: Kadri Ugur, MA

Tartu
2009

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Teoreetilised lähtekohad	5
2. Uurimistöo metodoloogia	9
2.1. Õpetaja töö representatsioon Õpetajate Lehes: seminaritöö tulemused	9
2.2. Uurimisküsimused	10
2.3. Meetod ja meetodikriitika	11
2.3.1. Valim	12
2.3.2. Kvantitatiivse ja kvalitatiivse meetodi rakendamine	14
3. <i>Postimehe</i> ja <i>Õpetajate Lehe</i> analüüsi tulemused	21
3.1. Artiklite üldiseloomustus	21
3.1.1. Ilmumise aeg	21
3.1.2. Arvamusrubriik	25
3.1.3. Autor	26
3.2. Õpetaja ülesanded ja rollid	32
3.2.1. Õpetaja hakkamasaamine erinevate ülesannete ja rollide täitmisel	34
3.3. Õpetaja tööga seotud omadused ja võimed	49
3.3.1. Omadused ja võimed, mis õpetajal on	50
3.3.2. Omadused ja võimed, mis õpetaja peaksid olema	53
4. Järeldused ja diskussioon	57
4.1. Vastused uurimisküsimustele	57
4.2. Diskussioon	59
Kokkuvõte	62
Summary	64
Kasutatud kirjandus	66
LISA 1 Analüüsitud artiklite nimekiri	67
LISA 2 Kvantitatiivse ja kvalitatiivse analüüsi kodeerimisjuhendid	71
LISA 3 Õpetaja V kutsestandard	77

Sissejuhatus

Mats Traadi raamatus „Pommeri aed“ on õpetaja kohta kirjutatud järgmist: „Koolmeister on maa sool, puhtaksharjatud klaasiga lamp, mis ei tohi eales tahmuda. Ja temas peab alati õli olema” (Traat 1973: 5). Sama kujund oli juba kirjas Matteuse evangeeliumi Jeesuse mäejutluses (Uus Testament 1989: 6). Seega on õpetajat ja tema tööd tähtsustatud juba ammustest aegadest. Õpetajad on Eesti hariduselu ja kogu riigi püsijäämise võtmeisikud. Kui pole õpetajaid, pole ka tarku riigimehi ega andekaid kodanikke.

Meedias diskuteeritakse igapäevaselt, kui suur peaks olema õpetaja palk ning mida teha, et noori pedagooge kooli meelitada. Õpetajaameti populariseerimiseks on algatud erinevaid projekte, näiteks mittepädagoogilise haridusega noorte kooli suunamiseks mõeldud Noored Kooli. Samuti on hakatud õpetajaks õppijaile maksma stipendiume ning haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas on välja öelnud mõtte, et õpetaja amet peab kuuluma kolme eelistatuma elukutse hulka (Ladva 2008). Seetõttu võib öelda, et õpetaja töö on oluline ning pälvib ajakirjanike tähelepanu, kuid mida pedagoogidest kirjutades esile tõstetakse?

Kuna bakalaureusetöö maht on piiratud, keskendutakse siin õpetaja töö kujutamisel neile endile suunatud ajalehes ning üle-eestilises päevalehes. Täpsemalt uuritakse selles bakalaureusetöös *Õpetajate Lehe* ja *Postimehe* põhjal, milliseid ülesandeid ja rolle erinevad autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad, kuidas hinnatakse õpetaja hakkamasaamist nende täitmisel ning milliseid omadusi ja võimeid õpetajale seoses tema tööga omistatakse.

Töö on jagatud neljaks suuremaks peatükiks ning alapeatükkideks. Töö esimeses osas on välja toodud teoreetilised lähtekohad ning põhimõistete selgitused.

Teine peatükk kirjeldab uurimise metodoloogiat. Peatüki alguses vaadatakse tagasi seminaritööle, tuuakse välja selle peamised tulemused ning mõju bakalaureusetööle. Teises peatükis kirjutatakse lahti ka uurimisküsimused, valim ning kasutatava meetodi rakendamine ja selle kriitika.

Kolmandas peatükis tuuakse välja peamised ajalehtede *Postimees* ja *Õpetajate Leht* uurimistulemused. Peatükk algab artiklite üldiste omaduste kirjeldamisega: tuuakse välja teksti ilmumise aeg, rubriik ja autor. Sellele järgneb õpetaja erinevate ülesannete ja rollide välja toomine ning autorite hinnang õpetaja hakkamasaamisele nende täitmisel. Samuti on kirjutatud omadustest, mis ajalehtedes kirjeldatud õpetajatel nende tööst tulenevalt on ning mis neil autorite arvates olema peaksid. Kahe lehe vaheliste sarnasuste ja erinevuste kirjeldamiseks on *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* tulemused esitatud kõrvuti.

Neljas peatükk sisaldab järeldusi ja diskussiooni, kus on välja toodud vastused uurimisküsimustele ning tulemuste vastavus selle töö kodeerimisjuhendi alusdokumendile – õpetaja kutsestandardile.

Töö lõpeb eesti- ja ingliskeelse kokkuvõtte, kasutatud kirjanduse ja lisadega. Lisadena on tööga kaasas analüüsitud artiklite nimekiri, kodeerimisjuhendid ning 2005. aastal Hariduse Kutsenõukogu poolt kinnitatud V õpetaja kutsestandard – töös läbivalt kasutatav dokument.

Selles bakalaureusetöös on kasutatud autori poolt 2009. aasta jaanuaris valminud seminaritööd „Õpetaja töö representatsioon 2008. aasta *Õpetajate Lehes*“. Seminaritööst on võetud eeskuju sissejuhatuse ja teooria kirjutamisel, samuti on selle kodeerimisjuhend aluseks bakalaureusetöö omale.

1. Teoreetilised lähtekohad

See töö keskendub õpetaja töö representatsioonile 2008. aasta *Postimehes* ja *Õpetajate Lehes*. Selleks, et järgnevat osades uurida, milliseid omadusi, ülesandeid ja rolle õpetaja tööst esile tõstetakse ning kuidas hinnatakse õpetaja hakkamasaamist nende täitmisel, tuuakse välja representatsiooni-, ideoloogia- ja rollikäsitlused, millele see töö tugineb.

Antud töös on kasutatud Stuart Hall'i representatsiooniteooriaid, Denis McQuail'i mõtteid meedia toimimisest ning Teun A. Van Dijk'i käsitlusi ideoloogiast ja uskumustest. Samuti on välja toodud Tallinna ülikooli emeriitprofessori Viive-Riina Ruusi mõte, kuidas tänapäeva Eesti õpetaja ennast ise positioneerib, millise rolli endale võtab.

Ajalehes edastatakse informatsiooni keele abil. Stuart Hall toob välja, et keel on privilegeritud meedium, mille abil me saame asjadest aru, läbi mille tähendust toodetakse ja vahetatakse. Hall'i kohaselt suudab keel tähendusi konstrueerida, kuna ta tegutseb kui representatsioonisüsteem. Keel on „keskkond“, läbi mille toodetakse kultuuris mõtteid, ideid ja tundeid. **Representatsioon** läbi keele on keskne protsess, mille kaudu tähendust toodetakse (Hall 1997: 1).

Samuti väidab Hall, et igas kultuuris on palju erinevaid tähendusi ja rohkem kui üks viis neid interpreteerida või representeerida (Hall 1997: 2). Sellega, kuidas me asju representeerime, anname me neile ka tähenduse – kuidas me asju kasutame, kuidas me neist räägime, mõtleme, tunneme. Tähenduse loovad sõnad, mida me kasutame, lood, mida me räägime, kujundid, mida me neist toodame, emotsioonid, mis nendega seoses tekivad, viisid, kuidas me neid klassifitseerime ja kontseptualiseerime, neile pandud väärtused (Hall 1997:3).

Hall'i kohaselt on representeerimiseks kolm erinevat lähenemist: peegeldav, kavatsuslik ja konstrueeritud.

- Peegeldav – keel on kui peegel, mis peegeldab tõelist tähendust sellisena, nagu see maailmas eksisteerib.
- Kavatsuslik – rääkija, autor annab oma unikaalse tähenduse keele abil edasi. Sõnad tähendavad seda, mida autor tahab, et nad tähendaksid.
- Konstrueeritud lähenemine leiab, et keel on avaliku, sotsiaalse loomuga. Mingid asjad või individuaalsed kasutajad ei saa keeles tähendust muuta. Asjad ei tähenda, me konstrueerime tähenduse, kasutades representatsioonisüsteeme – mõisteid ja märke (Hall 1997: 24).

Tähendus, mille me vaatajana, lugejana või publikuna millelegi anname, pole kunagi täpselt see, mida rääkija, kirjutaja või teised vaatajad on plaaninud anda (Hall 1997: 32). Asjadel, objektidel, inimestel ja sündmustel pole kindlat fikseeritud tähendust. Inimesed loovad tähendusi. Tähendused muutuvad ühest kultuurist ja ajaperioodist teise (Hall 1997: 61).

Seega võib öelda, et ka antud töö pole objektiivne analüüs õpetaja töö representatsioonist, vaid on suurel määral töö autori tõlgendus tähendustest, mida artiklite autorid on plaaninud anda.

See töö keskendub õpetaja töö representeerimisele **ajalehes**. Denis McQuail leiab, et „Meedia peegeldab ja tugevdab paljusid konventsionaalseid soo, klassi, etnilise kuuluvuse, religiooni, rahvuse, subkultuuriga jne seotud tunnuseid ja piiritlusi“ (McQuail 2000: 432). Kui meedia tugevdab teatud tunnuseid, siis võib öelda, et meedias tekib teatud isikutest või sihtgruppidest pilt, milles on kindlaid aspekte rõhutatud või tugevamalt esile toodud kui need reaalsuses esinevad.

Võib arvata, et nii on ka õpetaja ameti representeerimisega: mõned aspektid saavad leheveergudel enam ruumi kui teised ning pideva meediakajastuse tõttu võidakse meedias konstrueeritud pilte, kujutelmi taastoota, mis tekitab lugejas ja selle töö autoris tunde, nagu oleks mingi aspekt õpetaja töös tõeliselt probleemne või just vastupidiselt probleemivaba, kuigi tegelikkuses ei pruugi see sugugi nii olla.

Just ajaleht ja teised kommunikatsioonivahendid on olulised selleks, et teatud **ideoloogiaid** propageerida ja taastoota (van Dijk 2005: 206). Van Dijk väidab, et kõike, mida saab mõelda, tähistab ta terminiga „**uskumus**“. Ta kirjutab, et uskumus on subjektiivne ja saab järelikult olla ka väär, põhjendamatu või ekslik /.../ „Teisisõnu, uskumused on inimese mentaalse konstrueerimis- ja representeerimistegevuse ehituskivid“ (van Dijk 2005: 32).

Kuna käesolev töö analüüsib arvamused artikleid, mis kajastavad autorite subjektiivset arvamust, et ole artiklite uurimise tulemus absoluutne tõde, vaid kajastab autorite uskumusi, mis võivad olla ka väärad, põhjendamatud või ekslikud, nagu eelmises lõigus välja toodud.

Õpetajate ülesandeid ja nendega seotud rolle käsitledes on oluline välja tuua ka **rolli** mõiste. Raamatu „Sotsiaalpsühholoogia alused“ autor Nicky Hayes on rolli defineerinud kui sotsiaalset osa, mida inimene ühiskonnas mängib (Hayes 2002: 155).

Emeriitprofessor Viive-Riina Ruus väidab, et tänapäeva õpetaja peaks võtma omaks intellektuaali positsiooni ja määratlema ennast kui professionaali. Paraku osutavad vähesed tehtud uuringud tema sõnul, et Eesti õpetaja eelistab olla passiivne ja mitte võtta endale kaasvastutust haridusotsustuste eest (Ruus 2005: 18).

Vähesete sellealaste uuringute tõttu leiab Ruus, et Eestis pole õpetajate ja õppejõudude positsioon veel välja kujunenud, ei nende endi ega ka ühiskonna silmis ning see tähendab tema sõnul paratamatuid positsioonisõdu (Ruus 2005: 15).

Õpetajana töötamise juures on mitmeid erinevaid aspekte, mida ka antud töös lähemalt uuritakse. Õpetaja roll pole üheselt määratud ning üks pedagoog kannab endas mitmeid funktsioone. Õpetajal tuleb käituda aineõpetajana, klassijuhatajana, lapsevanematega suhelda, esindada oma ametit avalikkuses, ennast täiendada ja nii edasi.

Hayes väidab: „Osaledes sotsiaalses elus, võtame endale „rollid“, mis ütlevad, kuidas me peaksime käituma teiste inimestega – ja loomulikult mängime meie oma osa ja teised mängivad oma rolle /.../ Sotsiaalsed rollid on alati vastastikused – nad esinevad paaridena, kuna rolli saab hoida ainult suhetes teise inimesega“ (Hayes 2002: 2). Sellest tulenevalt võib

öelda, et õpetaja tõine roll on määratletud erinevate inimeste ja ülesannete kaudu, kellega/millega ta igapäevaselt kokku puutub.

Järgnevates osades kasutatakse representatsiooni-, ideoloogia- ja rollikäsitlusi vastavalt eelpool välja toodud definitsioonidele. Püütakse leida, milliseid ülesandeid ja rolle *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad, kuidas hindavad nendega hakkamasaamist ning milliseid tunnuseid õpetajale seoses tema tööga omistatavad. Ühesõnaga – püütakse leida, kuidas pedagoogi tööd erinevate autorite uskumustest lähtudes representeeritakse.

2. Uurimistöö metodoloogia

2.1. Õpetaja töö representatsioon *Õpetajate Lehes*: seminaritöö tulemused

Käesoleva bakalaureusetöö aluseks on 2009. aasta jaanuaris valminud seminaritöö teemal „Õpetaja töö representatsioon 2008. aasta *Õpetajate Lehes*“. Seminaritöö eesmärgiks oli leida, milliseid aspekte autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad, milliseid omadusi nad õpetajast kirjutades esile tõstavad, millised neist on positiivsed ja millised negatiivsed ning kuidas väärtustatakse autorite arvates õpetaja tööd ühiskonnas. Püüti leida ka muutust õpetaja kuvandis ning seda, kuidas kirjutatakse tema palgast.

Analüüsimisel tulid välja järgmised peamised järeldused: kõige enam kajastatakse õpetaja tööd seoses aineõpetusega. Kõige enam omistati õpetajatele selliseid tunnuseid nagu headus, toredus ning juhiomaduste olemasolu. Artikleid kodeerides ilmnes, et autorite arvates õpetajate tööd Eesti ühiskonnas pigem ei väärtustata kui väärtustatakse. Muutust väärtustamises ning kuvandi teisenemises võrdlesid autorid peamiselt „Eesti ajaga“. Kõige positiivsemate õpetajate töö aspektidena tulid artiklitest välja õpilase edusammud õpetaja aines ning õpitava vastu huvi tundmine. Kõige negatiivsemate õpetaja töö aspektidena tõid autorid välja töö probleemsete lastega. Õpetaja palgast kirjutades oli peamiseks seisukohaks, et pedagoogide sissetulek on liiga madal ning see näitab, et ühiskond ei hinda nende poolt tehtavat tööd.

Analüüsimise käigus selgus, et seminaritöö probleemipüstitus oli liialt laialivalguv ning fookus segane. Töös käsitleti segamini õpetaja isiku ja õpetaja töö representatsiooni. Samuti püstitati eesmärgid, mida polnud kasutatava meetodi ja kodeerimisjuhendiga võimalik uurida: näiteks õpetaja töö väärtustamist. Kodeerimisjuhendis välja toodud kategooriates esines ebamääraseid mõisteid nagu „õpetaja töö üldiselt“, samuti liigitus suur hulk vastuseid variandi „muu“ alla. Seminaritöö oli ka liiga subjektiivne. Näiteks osa „Õpetaja töö positiivsed ja negatiivsed aspektid“ tugines töö autori hinnangutele, kumba gruppi üks või teine aspekt liigitada, mitte empiirikale.

Seminaritöökõs koostatud kodeerimisjuhend on aluseks ka selle töö kodeerimisjuhendile, kuid siinses on tehtud olulisi muudatusi: lisatud on kategooriaid ning üksused, mis seminaritöös olulist infot ei andnud, jäeti bakalaureusetöö kodeerimisjuhendist välja. Bakalaureusetöös kasutatava kodeerimisjuhendi küsimused on tuletatud 2005. aastal Hariduse Kutsenõukogu poolt kinnitatud V õpetaja kutsestandardist, mida seminaritöös aluseks ei võetud.

Muudetud on ka uurimisküsimusi. Selgus, et seminaritöös püüti leida võimalikult palju erinevat õpetaja töö kohta käivat infot, mille tõttu jäi töö liiga pinnapealseks ja laialivalguvaks. Selles töös on uurimisküsimusi vähendatud ning lisaks artikli üldistele omadustele on keskendunud kolmele suuremale õpetaja töö aspektile: peamistele ülesannetele ja rollidele, nende täitmisega hakkamasaamisele ning peamiste ülesannete ja rollidega seotud õpetaja omadustele ja võimetele.

Oluline muudatus puudutab ka valimit. Seminaritöös analüüsiti õpetaja töö representeerimist 131 *Õpetajate Lehe* artikli põhjal, selles töös on koguvalim 85 artiklit. Kui seminaritöös analüüsiti nii uudiseid, reportaaže kui arvamusküsimusi, siis selles bakalaureusetöös uuritakse ainult arvamusküsimusi, mis vähendab ka valimi suurust – *Õpetajate Lehest* analüüsitakse 53 artiklit ning *Postimehest* 32 teksti. Seega ei ole seminaritöö tulemused ülekantavad bakalaureusetöösse, kuid esimest tööd kirjutades saadi inspiratsiooni, mida oleks vaja teha teisti ning millised osad tuleks jätta välja.

2.2. Uurimisküsimused

Enne uurimise alustamist püstitati kolm üldist uurimisküsimust, millele tuginedes on üles ehitatud ka hilisem analüüsiosa. Nende küsimuste abil püütakse jõuda selgusele, millised on lehes kirjeldatud pedagoogi igapäevased ülesanded ja rollid, kuidas hinnatakse õpetaja hakkamasaamist nende täitmisel ning milliseid pedagoogi omadusi ja võimeid toovad autorid õpetaja tööst kirjutades välja.

1. Milliseid ülesandeid ja rolle autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad?
2. Kuidas autorid hindavad õpetaja hakkamasaamist erinevate ülesannete ja rollide täitmisel?
3. Milliseid õpetaja omadusi ja võimeid autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad?

2.3. Meetod ja meetodikriitika

Selles töös kasutatakse meediatekstide sisuanalüüsi kahte erinevat tehnikat. Kontentanalüüsi abil saadakse infot artiklite üldiste tunnuste, õpetaja erinevate ülesannete ja rollide, nendega hakkamasaamise ning tööks vajalike omaduste ja võimete kohta. Kvalitatiivse analüüsiga tuuakse kontentanalüüsi juurde illustreerivaid tekstinäiteid.

Kuigi Bell toob välja, et kontentanalüüs on peamine viis selleks, et leida tähendusi meedias ja see lubab teha üldiseid avaldusi representatsiooniaspektide kohta, mida mitte-spetsialistid, ajakirjanikud ja eksperdid mõista suudavad (Bell 2001: 13), on selle kohta välja toodud ka kriitikat.

Selle töö temaatikat – representeerimist – silmas pidades on vajalik välja tuua Bell'i seisukoht, et kontentanalüüs on vajalik, kuid mitte piisav vastamaks küsimustele, mida meedia kujutab või representeerib. Bell leiab, et kontentanalüüs üksinda ei ole võimeline toetama avaldusi domineeriva representatsiooni olulisuse, mõju ja tõlgendatud tähenduse kohta (Bell 2001: 13).

Titscher soovitab, et iga kvantitatiivse analüüsi kategooriat illustreeriks ka tekstilised näited (Titcher 2000: 59). Seetõttu on antud töös kontentanalüüsi kombineeritud kvalitatiivse alüüsiga. Viimase abil on töösse sisse toodud kontentanalüüsi tulemusi iseloomustavad tsitaadid ja tekstilõigud.

Kvalitatiivse uuringu kohta käiv peamine kriitika on seotud pakutud seletuste tõesuse, valiidsusega. „Lausa anekdootlikuks on nimetatud kvalitatiivsete uuringute järeldusi, mis

toetuvad üksnes lühikestele vestluskatetele või üksikutele lõikudele struktureerimata intervjuudes“ (Silverman 2000, viidatud Laherand 2008: 48 kaudu).

Kuigi ka selles töös on kontentanalüüsi tulemusi illustreeritud vaid lühikeste tekstikatketega, leiab selle töö autor, et valitud tsitaadid iseloomustavad uurimistulemusi päris hästi.

2.3.1. Valim

Uurimisvalimisse kuuluvad ajalehtedes *Postimees* ja *Õpetajate Leht* 2008. aastal ilmunud arvamused, mis kirjeldavad õpetaja igapäevast tööd. Kokku kuulub valimisse 85 artiklit, neist 32 *Postimehest* ning 53 *Õpetajate Lehest*.

Analüüsiühikuks on üks artikkel, mis käsitleb õpetajate ja nende tööga seotud temaatikat. Antud uurimuses vaadeldakse ainult aine- ja klassiõpetajate representeerimist. Keskendutakse õpetajale klassikalises tähenduses: lasteaiakasvatavad, eripedagoogid, psühholoogid, ülikoolide õppejõud ja teised haridustöötajad, kellest ajalehtedes samuti juttu on, jäetakse siinsest analüüsist välja.

Uurimiseks otsiti artiklid välja *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* paberväljaandeid lugedes. Valimiskriteeriumiks oli asjaolu, kas artiklite sisus kirjeldatakse õpetaja töö erinevaid aspekte ning antakse hinnanguid, kuidas õpetaja talle esitatud ülesandeid ja rolle täidab. Sobilikest artiklitest vaadati, kas autor toob õpetaja tööst kirjutades välja ka erinevate ülesannete ja rollidega seotud omadusi ja võimed.

Sõna „õpetaja“ või „õpetaja töö“ sisaldumine pealkirjas polnud oluline, kuna alati pole pealkiri ja sisu vastavuses. Seega loetigi nii *Õpetajate Lehe* kui *Postimehe* paberlehe arvamuskülgedelt läbi kõik tekstid ning valimisse võeti need, kus autor kirjeldas õpetaja tööga seotud ülesandeid ja rolle. Seejärel kontrolliti, kas kõik leitud tekstid on olemas ka lehtede internetiarhiivides. Kuna ajalehes ja internetiversioonis olevad tekstid olid identsed, kasutati edasiseks analüüsiks lehtede internetiversioone.

Miks uuritakse selles töös õpetajate representeerimist kahes nii erinevas lehes? *Postimees* osutus valituks seetõttu, et jõuab igapäevaselt suure hulga eestlasteni – kas siis paberlehenä või internetis. *Õpetajate Leht* on vastukaaluks niiõelda nišiväljaanne või tsunftileht, mida loeb üsna piiratud osa Eesti ühiskonnast. Seda analüüsid on võimalik näha, kuidas representeeritakse nišiväljaandes sihtgruppi, kellele on ajaleht suunatud ja kes ajalehe ilmumise omapoolse panusega kaasa aitab. *Postimeest* ja *Õpetajate Lehte* omavahel kõrvutades tekib loodetavasti huvitav võrdlusmoment.

Lehtede erinevast suunitlusest tulenevalt otsustati analüüsida õpetaja töö representeerimist just arvamuskirjutustes. Põhjuseks, et *Õpetajate Lehe* uudislugude on sageli kirjutatud õpetajate enda poolt ning need on üsna subjektiivsed (need kaks aspekti selgusid seminaritööd kirjutades), pole *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* uudised hästi võrreldavad. Ka kauaaegne haridustöötaja Kalju Luts toob välja, et *Õpetajate Lehes* „...peaks õpetaja ära tundma oma sõbra ja kaaslase, et ta ei tunneks end üksijäetuna” ning seetõttu on artiklid subjektiivsed (Luts 2000).

Kuna arvamuskirjutuste mõiste on selgem: see sisaldab endas teksti autori või tema poolt esindatava huvigrupi arvamust, siis valiti uurimiseks just see žanr. Samuti on arvamuskirjutused hinnangulisemad kui uudised ning nende põhjal saab paremini leida õpetajatele omistatud tunnuseid, hinnanguid nende nende tööle jne.

2008. aasta sees ilmunud tekstid valiti põhjuseks, et uurida kõige uuemat infot, mis saadaval. Periood – aasta – annab loodetavasti piisavalt infot, et õpetaja töö representeerimise kohta mõningaid järeldusi teha. Kuigi tööd alustades kaaluti ka ühe õppeaasta analüüsimist (septembrist juunini), otsustati siiski kalendriaasta kasuks, kuna lehti uurides selgus, et õpetaja tööd käsitlevaid artikleid kirjutatakse ka suvel, kui õppetööd ei toimu.

Enne kodeerimise asumist viidi viie artikliga läbi proovikodeerimine. See tõestas töö lisades oleva kodeerimisjuhendi sobivust peatüki alguses püstitatud uurimisküsimustele vastuste leidmiseks ning töö eesmärgi täitmiseks. Kuigi hilisema kodeerimise käigus tuli ette mõningaid takistusi, ei olnud need nii ületamatud, et kodeerimisjuhendit tulnuks muuta.

Peamised probleemid kerkisid esile seoses kahtlustega, millise variandi alla konkreetne aspekt või omadus liigitada. Pärast mõningast vaagimist jõuti siiski otsusele, kuhu need määrata.

2.3.2. Kvantitatiivse ja kvalitatiivse meetodi rakendamine

Kvantitatiivse analüüsi aluseks on kodeerimisjuhend, mis koosneb neljast kategooriast: artiklite üldistest tunnustest, õpetaja ülesannetest ja rollidest, autorite hinnangutest õpetaja hakkamasaamisele nende täitmisel, õpetaja omadustest ja võimetest.

Õpetaja töö aspektide osas püütakse leida autorite poolt õpetaja tööst kirjutades välja toodud ülesandeid ja rolle. Kodeerimisjuhendis välja toodud erinevad aspektid on kombineeritud 2005. aastal Hariduse Kutsenõukogu poolt kinnitatud V õpetaja kutsestandardi alusel. Mõned aspektid (näiteks aineõpetus, klassijuhatamine) on kutsestandardis toodud välja vaid paari sõnaga, kuid kuna seminaritööd kirjutades selgus, et nimetatud aspekte käsitletakse ajalehes päris palju, on ka need kodeerimisjuhendisse kaasatud.

Artiklite kodeerimisel lähtuti kutsestandardis välja toodud ülesannete selgitustest. Aspektide puhul, millele kutsestandis selgitusi polnud, on välja toodud autoripoolne seletus. Erinevad ülesanded koos lühikirjeldustega on järgmised:

Õppetöö juhtimine ja planeerimine – õpetaja ülesanne on ainekava, töökava koostamine; õppekava järgimine; õppele ja tunnile eesmärgi seadmine; tundide ettevalmistamine; õppetöö juhtimine ja planeerimine.

Õpikeskonna kujundamine - õpetaja ülesanne on luua demokraatlik, vaimselt ja füüsiliselt turvaline keskkond; rakendada meeskonnatöö põhimõtteid; jälgida õpperühmas toimuvat; ennetada ja lahendada distsipliiniprobleeme; märgata õppijate individuaalseid erivajadusi ning nendele reageerida; ennetada probleeme; reageerida kriisiolukordadele, anda esmaabi.

Õpilaste juhendamine ja motiveerimine – õpetaja ülesanne on teavitada õppijaid õppe sisust, eesmärkidest, oodatavatest õpitulemustest; seoste loomine erinevate ainevaldkondade vahel; kasutada õppija eale ja võimetele sobivaid õpemeetodeid ja –vorme; toetada õppija isiksuse arengut, loovust, arendada teadmisi ja oskusi; arvestada õppija huvide ja võimetega; kasutada kaasahaaravaid, õppijaid aktiveerivaid õpemeetodeid; julgustada õppijaid.

Õpilaste hindamine ja tunnustamine – õpetaja ülesanne on selgitada hindamispõhimõtteid; tunnustada õppijate pingutusi, et tagada eduelamusi; anda tagasisidet hinnete ja sõnaliste kommentaaride kaudu.

Lapsevanematega suhtlemine – õpetaja ülesanne on kaasata lapsevanemaid õppekeskonna kujundamisse; selgitada välja lapsevanemate ootused, küsida tagasisidet oma tööle; informeerida lapsevanemaid õppe-eesmärkidest, sisust, õppekorraldusest, hindamispõhimõtetest, anda tagasisidet õppija arengust, nõustada lapsevanemat lapse kasvatamise küsimustes.

Õppesisu valdamine ja aineõpetus – õpetaja omab teadmisi õpetatavast ainevaldkonnast, ainesisu valiku põhialustest, õpetamise ja ainete omavahelise lõimimise põhimõtetest; valdab õppetunni läbiviimisega seotud rutiinseid tegevusi; õpetaja õpetab õppijatele ühte või mitut ainet.

Kollektiivis töötamine – õpetaja tegutseb aktiivse meeskonnaliikmena, õppides teistelt ning jagades oma teadmisi, oskusi ning õnnestumisi kolleegidega; teeb tihedat koostööd kolleegidega; küsib kolleegidelt hinnangut oma tööle ja analüüsib konstruktiivselt kolleegide tööd.

Hariduse edendamine koolis ja väljaspool kooli – õpetaja osaleb koolisiseste ja –väliste ürituste korraldamisel; osaleb õppijate arengu toetamiseks õppeasutuse ja kogukonna ühistegevustes, projektides ja/või algatab neid; teeb koostööd koolisiseste ja –väliste tugisüsteemidega.

Klassijuhatamine – õpetaja koordineerib klassi ja õpetajate ning kooli ja kodu vahelise info liikumist; õpetaja tegeleb õppijate probleemidega, viib läbi arenguestlustusi; õpetaja viib koos klassiga läbi ühistegevusi.

Enesetäiendamine ja elukestev õpe – õpetaja hindab oma vastavust kutsestandardis esitatud nõuetele ja arendab end kutsealaselts pidevalt; õpetaja loeb ainealast ja pedagoogilist kirjandust, käib koolitustel.

IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) kasutamine – õpetaja oskab kasutada IKT riist- ja tarkvara, sh õpiprogramme ja veebipõhiseid õpikeskkondi; suudab IKT-d aineõppesse integreerida; oskab leida infot ja leitud kriitiliselt hinnata; oskab kasutada erinevaid IKT vahendeid oma tööde vormistamiseks ja esitamiseks; kasutab veebipõhist infot seaduspäraselt; teab IKT-ga seotud ohte. Aspektid, mida polnud võimalik nimetatud kategooriate alla liigitada, määrati gruppi „muu“.

Kodeerides oli artiklitest õpetaja erinevaid ülesandeid ja rolle küllaltki lihtne eristada. Tekstidest tulid erinevad aspektid selgelt välja ning kvalitatiivse analüüsi käigus otsiti kvantitatiivsetele tunnustele juurde ilmekaid tsitaate, mis ülesannet või rolli lähemalt kirjeldaksid. Iga aspekti juurde püüti analüüsiosas tuua vähemalt üks tekstikatke. Tekstide puhul, kus oli selgelt näha, et juttu on näiteks lapsevanematega suhtlemisest, polnud õpetaja töö aspekti keeruline määratleda.

„Lapsevanemate ootused koolile on kõrged. Õpetajalt ei nõuta palju mitte laiskusest, vaid seetõttu, et ise ei oska. Vanemad tahavad koolile abi pakkuda, aga ei tea, kuidas“.

(Talas 2008)

Kõige suuremaid raskusi esines kahe aspekti – õpilaste juhendamise ja motiveerimise ning õpilaste hindamise ja tunnustamise – eristamisel. Need kaks aspekti on küll omavahel seotud ja mõnes mõttes sarnased (näiteks tunnustamine motiveerib ning võib tähendada motiveerimist jne), kuid on siiski erinevad. Selles töös on juhendamise ja motiveerimise all peetud silmas õppimisele eelnevat ja selle käigus toimuvat tegevust, mis õppijaid abistaks,

innustaks. Hindamise ja tunnustamise all on silmas peetud mingi tehtud töö tulemuse hindamist ning tagasiside andmist.

Samuti esines probleeme aspektide määratlemisel, kui neid esines artiklis korruga väga palju. Tekkis küsimus, kas tuua välja kõik ülesanded ja rollid, millest autor on kirjutanud või ainult need, millel ta on peatunud pikemalt. Selles töös on püütud leida kõiki õpetaja töö aspekte, millest autorid kirjutavad. Hilisemas analüüsisiosas ei tooda siiski välja kõiki aspekte. Kirjutatud on vaid kutsesstandardis sisalduvatest aspektidest ja nendest, mis seal kirjas ei ole, kuid mida autorid on esile tõstnud rohkem kui ühe korra. Raskusi tekitanud tekstiosana võib välja tuua näiteks järgmise lõigu:

„Miks me siis õpetame, paneme hindeid, manitseme ja kasvatame, kui lõpptulemus on ikka sama – edasi pääseb ka õppimata ja koolis käimata? Minu klassis on enamasti korralikud lapsed. Mida ma neile ütlen? Kuidas põhjendan, et nemad peavad ikka endiselt iga päev koolis käima, kuigi too poiss ei käinud?“

(Kask 2008)

Antud lõigu puhul eristati kolm aspekti: õpilaste juhendamine ja motiveerimine (kuidas panna lapsi edasi koolis käima, laste õpetamine), õpilaste hindamine ja tunnustamine (õpetaja paneb hindeid), õpikeskkonna kujundamine (probleemolukordade ennetamine ja lahendamine).

Eristatud aspektide puhul püüti leida ka autoripoolset hinnangut õpetaja hakkamasaamisele konkreetse õpetaja töö aspekti täitmisel. Selleks püüti iga leitud aspekti puhul määratleda, kas autor hindab õpetaja rollisooritust väga kõrgelt, kõrgelt, keskmiselt, madalalt, väga madalalt või pole hinnangut võimalik määratleda.

Kõige suurem probleem tekkis siinjuures „kõrge“ ja „väga kõrge“ ning „madala“ ja „väga madala“ eristamisel. Selles töös on „väga kõrge“ või „väga madala“ alla liigitatud hinnangud, kus töö autor tundis tugevat autoripoolset poolehoidu või vastumeelsust ning kus artikli kirjutanud isik andis tugevaid hinnanguid, kasutades näiteks sõnu „väga“, „üli“, „äärmiselt“ jne. „kõrge“ või „madala“ alla on liigitatud õpetaja tööle antud hinnangud,

mille puhul on küll tunda keskmisest suuremat poolehoidu või vastumeelsust, kuid mida ei ole tugeva hinnangu puudumise tõttu võimalik „väga kõrge“ või „väga madala“ alla liigitada.

„Keskmiseks“ määrati hinnangud, mille puhul autor oli neutraalne ega avaldanud ei positiivset ega ka negatiivset hinnangut, kuid mille puhul oli näha, et autor päris ükskõikne siiski pole. Kui autor mõne õpetaja töö aspekti kohta mitte mingisugust hinnangut ei andnud, polnud seda võimalik ka välja tuua. Näiteks järgmise tekstilõigu alusel määrati autori hinnang õpetaja tööle kolleegidega suhtlemisel kõrgeks:

*“Teiseks peab iga koolidirektor jälgima hoolega, milline on tema koolis täiskasvanute omavaheline suhtluskultuur. See kandub märkamatu ka klassiruumi”
(Jõgi 2008)*

Tekstist on võimalik välja lugeda, et autor peab õpetaja tööd kollektiivis suhtlemisel oluliseks, kuid samas ei anta sellele väga tugevaid hinnanguid. Järgmine tekstinäide on liigitatud „väga madal“ alla, kuna autor peab õpetaja tööd õpilaste juhendamisel ja motiveerimisel väga kehvaks.

*„Hoopis kehvasti on lood aga hoiakute ja väärtuste kujundamisega, mis peaksid püsima ja juhtima meid kogu elu“
(Pärn 2008)*

Kui kodeerimisjuhendis sisalduvad õpetaja ülesanded ja rollid on kombineeritud õpetaja kutsestandardi põhjal, siis omadused on sealt üle kantud üks-üheselt. Omaduste lühikirjeldused on kirjutatud töö autori poolt ning lähtunud on sellest, mille alusel artiklites välja toodud tunnuseid konkreetse omaduse alla liigitati. Õpetaja töö juures olulised omadused ja võimed on kutsestandardi järgi järgmised:

Kõlbelisus – õpetaja on oma tööga eetiline ja moraalne eeskuju; õpetaja kui oma töös seadusi järgiv isik.

Algatusvõime – õpetaja kui juhtfiguur, kes on võimeline üritusi ja õppetööd juhtima, planeerima; õpetaja kui korraldaja.

Emotsionaalne eneseteadlikkus/stabiilsus – õpetaja kui tasakaalukas ja stabiilne isik; õpetaja kui väljakujunenud isiksus.

Empaatia – õpetaja mõistab õppijate ja teiste inimeste tundeid ja vajadusi, suudab ennetada probleemseid olukordi.

Järjekindlus – õpetaja on oma töös järjekindel, ei kaldu eesmärkidest kõrvale; õpetaja kui tulemuslikkuse poole püüdleja.

Koostöövalmidus/suhtlemisvalmidus – õpetaja kui õppijate, nende vanemate, kolleegide ja teistega suhtleja, olulise info vahendaja; õpetaja kui avatud suhtleja ja hea vestlus- ning koostööpartner.

Pingetaluvus – õpetaja suudab igapäevases pingelises ja rutiinses keskkonnas edukalt õpitulemusi saavutada; õpetaja suudab kriisiolukordades hakkama saada.

Tolerantsus – õpetaja tolereerib oma töös erinevate maailmavaadete ja arvamustega inimesi; õpetaja on uuendusmeelne ja erinevatele lahendustele avatud.

Vastutustunne – õpetaja võtab enda kanda vastutuse klassiruumis toimuva eest; õpetaja teadvustab, et tema tööst olenevad õppijate õpitulemused ning teadmised; õpetaja vastutab oma tegude eest.

Omadused, mida ei olnud võimalik nende üheksa tunnuse alla liigitada, määrati varianti „muu“. Ka omaduste ja võimete puhul toodi kvantitatiivse analüüsi kõrvale tekstilõike, mis autori seisukoha veidi pikemalt kirjeldaksid. Iga analüüsisiosas välja toodud omaduse ja võime juurde püüti tuua vähemalt üks tsitaat.

Omaduste leidmise puhul tekitas eelkõige raskusi asjaolu, kuidas eristada õpetaja omadusi ja võimeid, mis on vajalikud igapäevase tööga hakkama saamiseks ning neid, mida pedagoogile samuti omistatakse, kuid mis pole otseselt tema tööga seotud. Seetõttu vaadatigi omadusi ja võimeid ainult nendest tekstidest, kus oli konkreetselt juttu õpetaja erinevatest tööülesannetest ja rollidest. Näiteks alljärgnev lõik näitlikustab autori seisukohta ühe olulise õpetaja omaduse ja võime – vastutustundlikkuse – kohta.

„Samas on õpetajal üks oluline eelis – ta on täiskasvanu. Täiskasvanut eristab lapsest mõtlemise ja mõistmine kõrgem tase. Seepärast peaks iga pedagoog olema võimeline oma sõnade tagajärgi analüüsima“

(Luik 2008)

Samuti muutis omaduste leidmise keeruliseks asjaolu, et tekstides olid segamini omadused, mis õpetajal tema tööga seotult on ja mis tal olema peaksid. Seetõttu on need kaks poolt ka selle töö analüüsis osas eraldi välja toodud.

3. Postimehe ja Õpetajate Lehe analüüsi tulemused

Alljärgnevalt on välja toodud 2008. aasta *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* õpetaja tööd kajastavate arvamuskülgede analüüs. Lisaks artiklite üldistele tunnustele on keskendunud kolmele laiemale küsimusele, mis puudutavad õpetaja ülesandeid ja rolle, autorite hinnangut õpetaja hakkamasaamisele nende täitmisel ning õpetaja omadusi ja võimeid.

3.1. Artiklite üldisloomustus

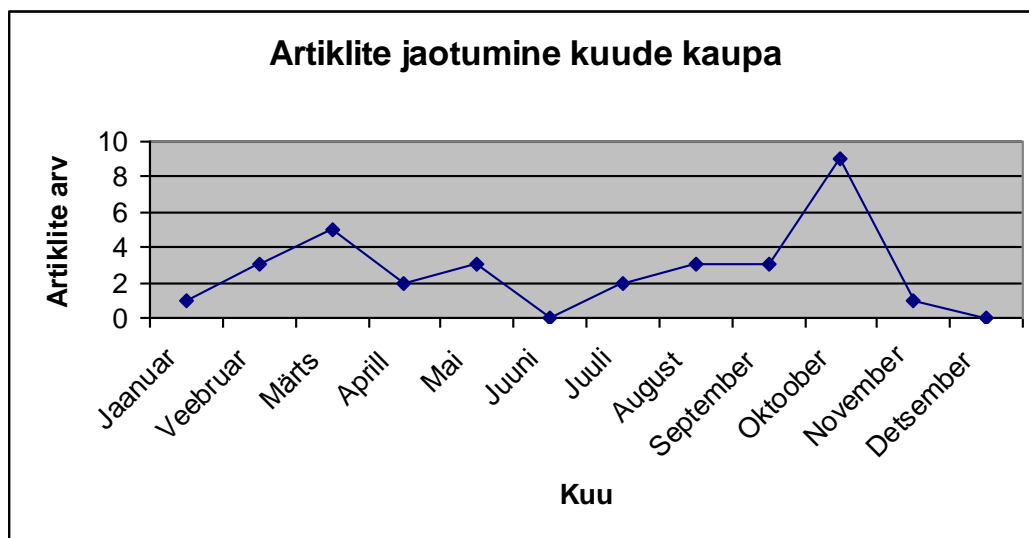
3.1.1. Ilmumise aeg

Arvamuskülgede valimisel ei võetud analüüsi kõiki tekste, mis puudutasid hariduselus ja koolides toimuvat. Otsiti artikleid, mille põhirõhk oleks õpetajal, tema igapäevastel tööülesannetel, tööks vajalikel omadustel ja võimel. Õpetaja all peeti silmas üldhariduskooli aineõpetajaid ja klassijuhatajaid. Välja jäid hariduselu üldisemalt kajastavad teemad. Näiteks artiklid, mis puudutasid muudatusi õppekavas, Soome koolitulistamisi, lasteaia-, kõrg- ja eriharidust ning Eesti vene koolide eesti keelele üle minemist. Kokku leidis nendele kriteeriumitele vastavaid tekste 2008. aasta *Postimehes* 32 ning *Õpetajate Lehes* 53.

Postimehe analüüsimiseks loeti läbi kõik 12 kuu jooksul arvamuskülgedel ilmunud artiklid. *Õpetajate Lehe* analüüsimiseks loeti läbi 11 kuu tekstid. Juulis lehte ei ilmu.

Postimehes võib artiklite ilmumise jaotuses eristada aasta lõikes kahte tõusvat ja langevat perioodi. Oli kaks kuud – juuni ja detsember – kus ühtegi õpetaja töö sisulist poolt puudutavat artiklit ei ilmunud. Oli küll hariduselu üldisemalt kirjeldavaid arvamuskülgeid, kuid kuna antud töö fookus on õpetajal ja tema töö, siis jäeti need tekstid analüüsist välja. Juuni ja detsember märgivadki kahte niiöelda mõõnaperioodi, millele järgneb mõningane tõus artiklite arvu suurenemisega.

Märts oli kuu, mil ilmus suhteliselt rohkem õpetaja töö sisulist poolt kajastavaid artikleid kokku viis. Samuti paistis oktoober silma kui kuu, millal ilmus kõige enam õpetaja tööd kajastavaid arvamuskajastavaid artikleid - kokku üheksa teksti. Ülevaade artiklite jaotumisest on välja toodud alljärgneval joonisel.

Joonis 1. Postimehes ilmunud õpetaja tööd kajastavate arvamuskajastavate artiklite jaotumine kuude kaupa.

Jooniselt võib eristada kaks perioodi, mil ilmus teistest enam õpetaja tööd kajastavaid artikleid. Kui sellisele varieeruvusele püüda vastust leida, tuleks ilmselt vaadelda kirjeldatud perioodidel toimunud hariduselu puudutavaid sündmusi, vastu võetud poliitilisi otsuseid ja ühiskonnas toimuvat arutelu.

Perioodil veebruari lõpust aprilli keskpaigani ei saa samas eristada ühtegi konkreetset sündmust, millest võiks artiklite mõningane rohkus olla ajendatud. Artiklid puudutavad nii õpetaja rolli koolistressi põhjustamisel ja selle leevendamisel, riigiüksameid kui info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamist.

Perioodil septembri lõpust oktoobri lõpuni tuleb aga välja õpetaja töö teemaliste arvamuskajastavate artiklite mõningase rohkuse võimalik põhjus. Nimelt kerkis sel ajal päevakorraale Tõnis Lukase ettepanek anda koolijuhtidele õpilaste trahvimise õigus. Kuigi see õigus oleks

heaks kiitmise korral seotud eelkõige direktorite õiguste laienemisega, kerkisid sellega seoses päevakorrale õpetaja kaitstust ja õpetajapoolset õpilaste karistamist puudutavad teemad. Nimetatud perioodi üheksast artiklist oli viis saanud inspiratsiooni võimalikust trahvimisõigusest. Samuti jäi sellesse perioodi õpetajate päev, mis võis ajendada õpetajatest ning nende tööst kirjutama.

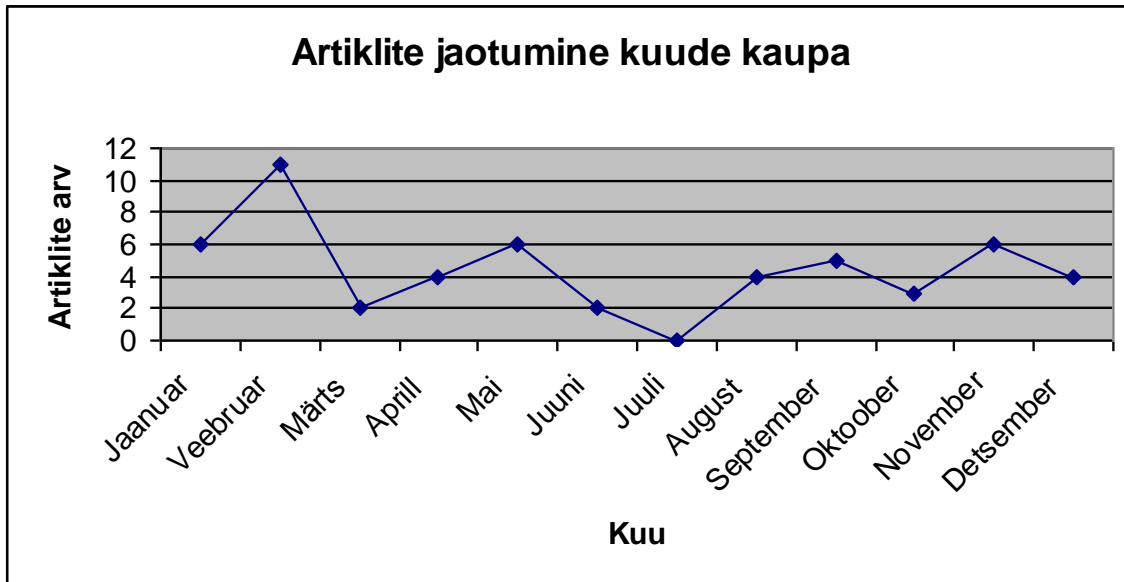
Põhjuseid, miks ei ilmunud juuni- ja detsembrikuus ühtegi õpetaja tööd puudutavat arvamuskirjeldust, võib ainult oletada. Juunikuus ilmus küll koolilõpetamisega seotud artikleid, kuid need puudutasid lõpuaktuste aegu ning lõpupidude asukohti. Õpetaja töö sisulisemat poolt kirjeldavaid artikleid ei ilmunud. Võib-olla oligi põhjus niiöelda lõpetamismeeleolus, mille tõttu sisukamad ja arutlevamad tekstid lükati aasta teise poole.

Detsembris on ajalehtedes jällegi rohkem jõulutemaatikast ja pühademeleolu ning see võib olla põhjuseks, miks õpetaja töö teemalisi arvamuskirjeldusi lehes ei ilmunud. Samas tuleb siiski ära märkida, et kuigi joonisel on artiklite rohkus ja vähesus konkreetsetel kuudel selgelt näha, on kuulised erinevused väikese valimi tõttu suhteliselt väikesed.

Õpetajate Lehes on artiklite ilmumise jaotuses raske eristada niiöelda tõusu- ja mõõnaperioode, mil artikleid ilmus märkimisväärselt rohkem või vähem. Kuna *Õpetajate Leht* avaldab igas numbris õpetaja töö teemalisi artikleid, on nende jaotumine kuude kaupa üsna ühtlane. On küll kuid, mil ilmub teistega võrreldes veidi rohkem või vähem konkreetset õpetaja töö teemalisi tekste, kuid see toimub üsna tihedate intervallide tagant.

Töö kriteeriumitele vastanud 53 *Õpetajate Lehe* artiklite jaotumine kuude lõikes on välja toodud järgmisel lehel. Nagu joonisel näha, ilmus kõige enam õpetaja töö sisulist poolt puudutavaid artikleid veebruaris – 11 teksti. Mõningaste langusperioodidena võib välja tuua märtsi, kus leidis kaks sobivat lugu ning juuli, kus *Õpetajate Lehte* ei ilmunudki.

Üldiselt võib öelda, et artiklite rohkus ja vähesus vahelduvad ühe- või kahekuuliste intervallidena. Kui veebruaris ilmus õpetaja tööd käsitlevaid artikleid rohkem, siis sellele järgnes langus märtsis ning mõningane tõus aprillis-mais, mis juunis vahetus jällegi langusega.

Joonis 2. Õpetajate Lehes ilmunud õpetaja tööd kajastavate artiklite jaotumine kuude kaupa.

Õpetajate Lehe puhul ei saa öelda, et langusperioodidel õpetaja tööd käsitlevaid artikleid ei ilmunudki. Ilmus, kuid need puudutasid pedagoogi töö või hariduselu üldisemaid aspekte, mis sellest tööst välja jäid. Näiteks gümnaasiumi ja põhikooli lahutamise ideed, Soome koolitulistamist jne.

Seega – kuna Õpetajate Leht sisaldabki peamiselt koolieluga seotud temaatikat, ei hakata siinkohal oletama põhjuseid, miks näiteks märtsis ilmus teiste kuudega võrreldes veidi vähem vastavateemalisi artikleid. Teatud temaatika varieeruvus on loomulik ning poleks vist mõeldavgi, et igas lehenumbris oleks täpselt sama paljudes artiklites käsitletud õpetaja töö erinevaid aspekte, tema omadusi ja suhteid, kui eelmises ning üle-eelmises. Ka Õpetajate Lehe puhul tasub välja tuua, et tegelikult on numbrilised erinevused kuude vahel siiski väikesed. See on eelkõige tingitud valimi väiksusest.

3.1.2. Arvamusrubriik

Kuigi antud töö valimisse kuulusid arvamused, võib nii *Postimehe* kui *Õpetajate Lehe* tekstide puhul eristada mitu erinevat rubriiki.

Postimehe artiklite jaotus rubriigiti on järgmine: kommentaar, juhtkiri, repliik, nädala kiri ning välisautori poolt kirjutatud arvamuslugu.

Tabel 1. *Postimehes* ilmunud arvamuslugude jaotumine rubriigiti.

Arvamusrubriik	Välis- autori arvamus- lugu	Juhtkiri	Kommen- taar	Repliik	Nädala- kiri
Lugude arv	13	10	5	3	1

Tabelist võib näha, et kõige enam kirjutati 2008. aastal õpetaja töö teemadel arvamuslugusid välisautori poolt – 13 ning juhtkirju – 10. Kõige vähem avaldati ajalehes vastavateemalisi nädalakirju - üks. Välisautori poolt kirjutatud arvamusloo all on silmas peetud mitteajakirjaniku poolt kirjutatud pikka lugu ajalehe arvamusväljal. Kommentaar ja repliik on lühikesed arvamusavaldused kas ajakirjanike või mitteajakirjanike poolt. Lugejakirjade autoreiks on *Postimehe* lugejad, kes mõne lehes ilmunud artikli kohta sõna soovivad võtta.

Õpetajate Lehes võis eristada samuti viis erinevat arvamusrubriiki. Nendeks olid nädalakommentaar, repliik, välisautori arvamuslugu, kirjad, mõte.

Tabel 2. *Õpetajate Lehes* ilmunud arvamuslugude jagunemine rubriigiti.

Arvamusrubriik	Välis- autori arvamus- lugu	Mõte	Nädala- kommentaar	Kirjad	Repliik
Lugude arv	25	9	9	7	3

Nagu tabelist näha, ilmus õpetaja töö teemadel 2008. aasta *Õpetajate Lehes* kõige enam välisautorite poolt kirjutatud pikki arvamusaluseid – 25. Mõtteid ja nädalakommentaare avaldati mõlemat üheksa, kirju seitse ning repliike kolm.

Õpetajate Lehes ei ilmu tavapäraselt juhtkirja, mis kannaks endas kogu toimetuse arvamust. Selle koha peal on „nädalakommentaar“, mis on kirjutatud kas ajakirjaniku või mitteajakirjaniku poolt mõnest nädala olulisest sündmusest või millestki, mis hingel. „Mõte“ ja „Repliik“ on üsna sarnased – mõlemad on lühikesed kirjeldused mõnest olulisest teemast. Mõlemad on lühemad kui välisautori poolt kirjutatud pikad arvamused ning nädalakommentaari. Kirjade rubriigis avaldatakse lugejate – peamiselt õpetajate ja haridustöötajate – poolt toimetusse saadetud kirju.

Peamine sarnasus on kahe lehe vahel välisautorite poolt kirjutatud pikkade arvamusaluste suur osakaal. *Postimehes* moodustasid need 41% kõikidest tekstidest ning *Õpetajate Lehes* 47%.

Samuti jääb silma erinevus õpetaja töö teemaliste lugejakirjade kirjutamises: *Postimehes* avaldati antud ajaperioodil üks pedagoogi tööd puudutav lugejakiri, *Õpetajate Lehes* seitse.

Arvamusrubriigid on kahes lehes üldiselt samad. Peamine erinevus seisneb selles, et *Õpetajate Lehes* puudub juhtkiri, mis väljendaks toimetuse arvamust. Seda asendab nädalakommentaar, mis kannab edasi ühe ajakirjaniku või mitteajakirjaniku arvamust.

3.1.3. Autor

Kui uudiseid kirjutavad ning intervjuusid viivad ajalehtedes läbi ajakirjanikud, siis tavalisi arvamusaluseid on ajalehes võimalik kirjutada põhimõtteliselt kõigil, kes lehe toimetuse arvates selleks pädevad on. Nagu eelmisest osast näha, ei pea ajaleheveergudel arvamuse avaldamine alati tavalise arvamusaluse vormis olema.

Alljärgnevalt on välja toodud analüüsitud 32 *Postimehe* loo autorid nende ameti ja tegevusvaldkonna kaudu. Tabelis on välja toodud ka kategooria „muu“ alla liigitunud artiklite autorid.

Tabel 3. *Postimehe* artiklite autorid ametite ja tegevusvaldkondade kaupa

Autor	Isikute arv
Ajakirjanik	17
õpetaja (neist üks endine)	3
Poliitik	2
ülikooli professor	2
ülikooli õppejõud, teadlane	2
Lapsevanem	1
Firma või organisatsiooni juht	1
Koolijuht (endine)	1
Haridusametnik	1
Tõlk	1
Lastekaitsealiidu vanemate kogu liige	1
Emeriitprofessor	1
Kirjanik	1
Muu koolis töötav isik	0

Tuleb märkida, et isikute arv ei kattu analüüsitud 32 artikli arvuga, kuna mõnel juhul oli autoril topeltroll (näiteks Rein Veidemann kirjutas nii ajakirjaniku kui Tallinna ülikooli professorina „päeva kommi“ „Raamatud eluks“).

Võib öelda, et ligi pooled arvamuskirjutajatest olid ajakirjanikud ning pooled mitteajakirjanikud. Seda suhet vaadates võib arvata, et *Postimehe* ajakirjanikud peavad õpetaja tööd piisavalt oluliseks, et sellest leheveergudel kirjutada. Nende kirjutiste sisulist poolt analüüsitakse töö järgnevates osades. Õpetajad moodustavad autorite hulgast vaid 1%. Hardidusvaldkonnast väljaspool asuvatest autoritest kirjutasid *Postimehes* lisaks

ajakirjanikele firma või organisatsiooni juht, tõlk ning kirjanik. Ülejäänud autorid olid kas otseselt või kaudselt seotud hariduselu ja laste kasvatamisega.

Õpetajate Lehes kirjutavad lisaks ajakirjanikele väga palju ka õpetajad ning teised hariduselust huvitujad. Alljärgnevas tabelis on välja toodud autorid tegevusvaldkonniti.

Tabel 4. *Õpetajate Lehe* artiklite autorid ametite ja tegevusvaldkondade kaupa.

Autor	Isikute arv
õpetaja (neist kaks endist)	23
Ajakirjanik	7
ülikooli õppejõud, dotsent	6
Firma või organisatsiooni juht	3
Koolijuht (neist üks kõrgkooli)	2
Lasteaiaõpetaja	2
Pedagoogikadoktor	2
Muu koolis töötav isik (sotsiaaltöötaja)	1
Haridustöötaja	1
Eesti lastevanemate liidu eestseisuse liige	1
Luuletaja	1
Eesti lastekaitseliidu vanematekogu liige	1
Psühholoog	1
Poliitik	1
Haridusametnik	1
Lapsevanem	0

Nagu tabelist näha, on 53 artikli autoreist valdav osa õpetajad ise – kokku moodustavad nad 43% autoritest. Ajakirjanike poolt kirjutatud tekste on tunduvalt vähem – kokku seitse ehk 13%. Hariduse ja laste kasvatamise välistest ametitest olid peale ajakirjanike esindatud veel firma või organisatsiooni juht ning luuletaja. Ülejäänud autorid olid oma igapäevases tegevuses otseselt seotud hariduse ja lastega.

Huvitav on asjaolu, et uuritud ajaperioodil ei võtnud ajalehe *Õpetajate Leht* veergudel kordagi sõna lapsevanemad. Kindlasti on osal autoreist ka lapsed (nagu näitab Loone Otsa amet – Eesti lastekaitseliidu vanematekogu liige), kuid artikli on nad kirjutanud mõnest muust rollist lähtuvalt.

Peamise erinevusena võib kahe lehe vahel tuua välja ajakirjanike ja õpetajate poolt kirjutatud artiklite suhte. Kui *Postimehes* oli ajakirjanike ja õpetajate suhe 17:3, siis *Õpetajate Lehes* 7:23.

Järgmisel leheküljel on välja toodud tabel, mis näitab *Postimehe* tekstide autorite ning arvamussloo rubriikide omavahelist seost. Täpsemalt: on välja toodud, millises valdkonnas töötaja on juhtkirja, nädala kirja, välisautori poolt kirjutatud arvamussloo, kommentaari ning repliigi autor.

Autorite poolt kirjutatud tekstide arv ei lähe kokku koguarvuga 32, kuna nagu eelpool mainitud – mitmel juhul oli autoril topeltroll. Näiteks Ksenja Repson, kes kirjutas kommentaari „Paar sõna lasteaiast“ on nii ajakirjanik kui tõlk, Aidi Vallik, kes kirjutas arvamussloo „Kuidas karistada?“ kirjutas nii endise õpetaja kui kirjanikuna jne.

Seetõttu võib välja tuua tendentsi, et välisautori poolt kirjutatud arvamusslugude ning nädalakirjade autorid on kõik peale ajakirjanike ning nemad kirjutavad just juhtkirju, repliike ja kommentaare.

Kuigi tabelist võib näha, et kommentaaride autoriteks on lisaks ajakirjanikele ka kahel korral ülikooli professor ning ühel korral tõlk, siis on need ajakirjanike topeltrollid.

Vaid Marju Lauristini kommentaar on siinkohal erand. Tema tekst ei olnud spetsiaalselt lehele kirjutatud lugu, vaid ilmus kommentaarina haridusteemalise artikli järel. Kuna vastav tekst oli väga sisukas, siis võeti ka see antud töösse analüüsimiseks. Seega kehtib juba eelpool välja toodud jaotus autorite ja arvamusslugude vahelise suhte osas.

Tabel 5. Postimehe autorite ja arvamusaluste omavaheline seos.

Autor	Arvamuslood				
	Välisautori arvamusaluste	Juhtkiri	Kommentaar	Repliik	Nädalaluste
Ajakirjanik	0	10	4	3	0
õpetaja (neist üks endine)	3	0	0	0	0
Poliitik	2	0	0	0	0
ülikooli professor	0	0	2	0	0
ülikooli õppejõud, teadlane	2	0	0	0	0
Lapsevanem	0	0	0	0	1
Firma või organisatsiooni juht	2	0	0	0	0
Koolijuht (endine)	1	0	0	0	0
Haridusametnik	1	0	0	0	0
Tõlk	0	0	1	0	0
Lastekaitseliidu vanemate kogu liige	1	0	0	0	0
Emeriitprofessor	1	0	0	0	0
Kirjanik	1	0	0	0	0
Muu koolis töötav isik	0	0	0	0	0

Kui *Õpetajate Lehe* puhul uurida, millistel ametikohtadel olevad autorid kindlasse rubriiki arvamusalusteid kirjutasid, kattub artiklite arv – 53 – autorite arvuga, kuna mitte ühelgi autoril ei olnud topeltrolli.

Nagu järgmisel lehel asuvast tabelist näha, pole ühtegi arvamusrubriiki, mille autoreiks oleksid ainult ajakirjanikud. Nädalaluste ja repliike on lisaks neile kirjutanud ka poliitik, firma- või organisatsiooni juht, ülikooli õppejõud või dotsent ning õpetajad. Samas on rubriike, kuhu ajakirjanikud ei kirjuta – näiteks välisautori arvamusaluste, mõte ja kirjad. Pole ühtegi arvamusrubriiki, kuhu kirjutaksid ainult ühe valdkonna inimesed. Seega võib öelda, et üldiselt ei piira *Õpetajate Lehes* autorite tegevusvaldkond nende kirjutamist.

Tabel 6. Õpetajate Lehe autorite ja arvamuskülgede omavaheline seos.

Autor	Arvamusrubriigid				
	Välisautori arvamuskülg	Mõte	Kirjad	Nädalakommentaar	Repliiik
Õpetaja (neist kaks endist)	16	1	4	2	0
Ajakirjanik	0	0	0	6	1
Ülikooli õppejõud, dotsent	2	3	0	0	1
Firma või organisatsiooni juht	1	1	0	0	1
Koolijuht (neist üks kõrgkooli)	0	1	1	0	0
Lasteaiaõpetaja	1	0	1	0	0
Pedagoogikadoktor	2	0	0	0	0
Muu koolis töötav isik (sotsiaaltöötaja)	1	0	0	0	0
Haridustöötaja	0	0	1	0	0
Eesti lastevanemate liidu eestseisuse liige	1	0	0	0	0
Lastekaitse liidu vanemate kogu liige	0	1	0	0	0
Luuletaja	0	1	0	0	0
Psühholoog	0	1	0	0	0
Poliitik	0	0	0	1	0
Haridusametnik	1	0	0	0	0
Lapsevanem	0	0	0	0	0

Peaaegu kõik autorid kirjutavad nii välisautorite arvamuskülgusid, mõtteid, kirju, nädalakommentaare kui repliike. Kõige piiratum tegevusvaldkond on *Õpetajate Lehe* ajakirjanikel.

Kahe lehe kõige suurema erinevusena võibki tuua välja juhtkirja puudumise *Õpetajate Lehes*, mille tõttu pole selles ajalehes ühtegi rubriiki, mida täidaksid ainult ajakirjanikud. Postimehes on vaid lehe ajakirjanikel võimalik kirjutada juhtkirju ning repliike. Peamise sarnasusena võib mõlema lehe puhul nimetada asjaolu, et kõige piiratum tegevus on arvamuskülgedel ajakirjanikel endil. Väisautoreil on lehes võimalik kirjutada erinevatesse rubriikidesse.

3.2. Õpetaja ülesanded ja rollid

Selleks, et tuua välja ülesanded ning rollid, milles õpetajat kõige enam kujutatakse, võeti aluseks 2005. aastal Hariduse Kutsenõukogu poolt kinnitatud V õpetaja kutsestandard (Lisa 3). Kutsestandardis on välja toodud õpetajalt nõutavad kutseoskused ja tegevused ning nende kombineerimisel loodi selle töö jaoks koondatud nimekiri vajalikest tööülesannetest ja rollidest, mida õpetajalt tema igapäevatoos oodatakse.

Kutsestandardi põhjal moodustati kaksteist gruppi ülesandeid: õppetöö juhtimine ja planeerimine; õpilaste juhendamine ja motiveerimine; õpilaste hindamine ja tunnustamine; õpikeskkonna kujundamine; lapsevanematega suhtlemine; õppesisu valdamine ja aineõpetus; kollektiivis töötamine; hariduselu edendamine koolis ja väljaspool kooli; klassijuhatamine; enesetäiendamine ja elukestev õpe; IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) kasutamine; muu. Need peaksid hõlmama peamisi kutsestandardis oluliseks peetud tööülesandeid.

Peamistest ülesannetest tulenevalt kannab õpetaja erinevaid rolle. Kuigi õpetaja esmane ülesanne on viia õpilasteni teadmisi, ei piirdu tema töö ainult sellega. Õpetajas nähakse ka klassijuhatajat, kasvatajat, ühiskonnategelast või neid kõiki koos. Erinevaid rollide kombinatsioone on mitmeid.

Järgmisel lehel asuvas tabelis on välja toodud *Postimehes* enim kirjeldatud õpetaja ülesanded ja rollid. Tabelist on näha, et kõige enam kirjutavad autorid *Postimehes* õpetaja tööga seoses õpilaste juhendamisest ja motiveerimisest, õppesisu valdamisest ja aineõpetusest ning hariduse edendamisest koolis ja väljaspool kooli.

Vähem said tähelepanu IKT ehk info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamine ning enesetäiendamine ja elukestev õpe. Kutsestandardis välja toodud oluline aspekt – klassijuhatamine – jäi *Postimehe* arvamuskirjeldustes täiesti tagaplaanile.

Tabel 7. *Postimehe* artiklitest välja tulnud õpetaja peamised ülesanded ja rollid esinemiskordades.

Õpetaja töö aspekt	Esinemiskordade arv artiklites
Õpilaste juhendamine ja motiveerimine	19
Õppesisu valdamine ja aineõpetus	15
Hariduse edendamine koolis ja väljaspool kooli	13
Õpikeskkonna kujundamine	11
Õppetöö juhtimine ja planeerimine	9
Õpilaste hindamine ja tunnustamine	6
Lapsevanematega suhtlemine	5
Kollektiivis töötamine	4
Enesetäiendamise ja elukestev õpe	3
IKT kasutamine	3
Klassijuhatamine	0

Kuigi *Postimehes* kirjutasid autorid ka aspektidest, mida õpetaja kutsestandardis välja ei toodud (näiteks õpetaja väärkäitumisest), ei kirjutatud sellest vähemalt kaks korda ning seetõttu jäeti nimetatud aspekt tabelist välja. Kuigi klassijuhatamist ei maininud artiklites ükski autor, jäeti see aspekt tabelisse sisse, et töö diskussiooniosas näidata kutsestandardi ja analüüsitulemuste vastavust.

Sama tabel *Õpetajate Lehest* välja tulnud ülesannete ja rollide kohta on kirjas järgmisel leheküljel.

Kõige enam kirjutati *Õpetajate Lehe* artiklites õpilaste juhendamisest ja motiveerimisest ning õppesisu valdamisest ja aineõpetusest. Vähem kirjutasid autorid õpetaja tööst seoses kollektiivis töötamise, töösse pühendumise ning IKT kasutamisega.

Ka *Õpetajate Lehe* puhul jäeti tabelisse sisse kutsestandardis sisalduv aspekt, mida artiklis mainis vaid üks autor – IKT kasutamine – et hiljem uurida kutsestandardi ja analüüsitulemuste vastavust. Muud aspektid, millest autorid vaid ühe korra kirjutasid, jäeti tabelist välja.

Tabel 8. Õpetajate Lehe artiklitest välja tulnud õpetaja peamised ülesanded ja rollid esinemiskordades.

Õpetaja töö aspekt	Esinemiskordade arv artiklites
Õpilaste juhendamine ja motiveerimine	23
Õppesisu valdamine ja aineõpetus	23
Õpikeskkonna kujundamine	9
Õpilaste hindamine ja tunnustamine	7
Lapsevanematega suhtlemine	7
Hariduse edendamine koolis ja väljaspool kooli	7
Õppetöö juhtimine ja planeerimine	5
Enesetäiendamise ja elukestev õpe	5
Klassijuhatamine	5
Kollektiivis töötamine	4
IKT kasutamine	1

Kokkuvõtvalt võib öelda, et kõige enam välja toodud aspekt on kahe lehe puhul sama – autorid kirjutavad õpetajast kui õpilaste juhendajast ja motiveerijast. Teisel kohal on mõlemas tabelis õppesisu valdamine ja aineõpetus. Aineõpetuse all käsitleti mõlemas lehes peamiselt riigieksamitega seotud õppeaineid. Peamise erinevusna jääb silma asjaolu, et aspekt, millest *Õpetajate Lehes* kirjutatakse viiel korral – klassijuhatamine, on *Postimehe* arvamusartiklitest jäänud välja.

3.2.1. Õpetaja hakkamasaamine erinevate ülesannete ja rollide täitmisel

Eelnevalt välja toodud erinevate ülesannete ja rollide nimetamine saab tähenduse, kui neid vaadata kirjutamise kontekstis. See, et näiteks õpilaste juhendamisest ja motiveerimisest on *Postimehes* kirjutatud 19 artiklis, ei näita, kuidas autor selle rolli õpetajapoolset täitmist hindab.

Järgmisel lehel on toodud välja tabel, mis võtab kokku autorite poolt antud hinnangud õpetaja hakkamasaamisele erinevates tööaspektides. Hallis kastis on hinnangud, mis määravad antud aspekti kaldumist kas positiivse või negatiivse hinnangu poole. Tabelid on koostatud eraldi *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* kohta.

Postimehe artiklite analüüsimise käigus selgus, et 13 autorit väljendab hinnangu andmisel mõne huvigrupi arvamust ning 19 enda isiklike seisukohti. Huvigrupi arvamuse edastamise suur osakaal tuleneb asjaolust, analüüsitud artiklitest 10 moodustasid juhtkirjad, mis väljendasid *Postimehe* toimetuse seisukohti.

Ühes artiklis kajastas lastekaitse liidu vanemate kogu liige enda poolt esindatava organisatsiooni seisukohta (Loone Ots „Väest, vallast, võimust ja koolistressist“), ühes väljendati riikliku eksami- ja kvalifikatsioonikeskuse arvamust (Einar Rull, Aimi Püüa „Riigieksam pole IQ test“) ning ühes haridus- ja teadusministeeriumi oma (Tõnis Lukas „Koolijuht peremeheks majja“).

Tabel 9. *Postimehe* autorite hinnangute jagunemine õpetaja hakkamasaamisele erinevate tööülesannete ja rollide täitmisel.

Õpetaja töö aspekt	Hinnang				
	Väga kõrge	Kõrge	Keskmine	Madal	Väga madal
Õpilaste juhendamine ja motiveerimine	2	3	5	8	1
Hariduse edendamine koolis ja väljaspool kooli	5	2	2	4	0
Õpikeskkonna kujundamine	1	0	1	7	2
Õppisitu valdamine ja aineõpetus	1	4	5	5	0
Õppetöö juhtimine ja planeerimine	1	2	3	3	0
Õpilaste hindamine ja tunnustamine	0	0	3	3	0
Lapsevanematega suhtlemine	0	1	1	2	1
Kollektiivis töötamine	1	3	0	0	0
Enesetäiendamise ja elukestev õpe	1	1	0	1	0
IKT kasutamine	0	2	1	0	0
Klassijuhatamine	0	0	0	0	0

Suure hulga artiklite puhul polnud hinnangut võimalik määratleda. Seda põhjusel, et konkreetset aspekti kajastati vaid mõnes üksikus tekstis. Näiteks autori suhtumist õpetaja töösse lapsevanematega suhtlemisel oli võimalik määratleda vaid kuue artikli põhjal, kuna rohkemates tekstides seda teemat ei käsitletud.

Tabeli järgi võib öelda, et hinnangud õpetaja hakkamasaamisele erinevate ülesannete ja rollide täitmisel kalduvad pigem positiivse poole: kuue puhul hinnatakse õpetaja sooritust pigem kõrgelt ning nelja puhul pigem madalalt. Vaid ühe õpetaja kutsestandardis välja toodud tööülesande ja rolli – klassijuhatamise – puhul polnud hinnangut võimalik määratleda. Sama tabel *Õpetajate Lehe* autorite hinnangute jagunemise kohta:

Tabel 10. *Õpetajate Lehe* autorite hinnangute jagunemine õpetaja hakkamasaamisele erinevates tööaspektides.

Õpetaja töö aspekt	Hinnang				
	Väga kõrge	Kõrge	Keskmine	Madal	Väga madal
Õpilaste juhendamine ja motiveerimine	4	7	6	6	0
Õppesisu valdamine ja aineõpetus	2	4	7	9	1
Õpilkeskkonna kujundamine	0	0	3	4	2
Õpilaste hindamine ja tunnustamine	0	1	1	5	0
Lapsevanematega suhtlemine	0	3	0	4	0
Hariduse edendamine koolis ja väljaspool kooli	1	2	2	2	0
Õppetöö juhtimine ja planeerimine	2	1	1	1	0
Enesetäiendamine ja elukestev õpe	2	2	0	1	0
Klassijuhatamine	2	3	0	0	0
Kollektiivis töötamine	2	0	1	1	0
IKT kasutamine	0	1	0	0	0

Õpetajate Lehes väljendavad autorid mõne huvigrupi arvamust kolmes artiklis ning 50 tekstis tuuakse välja isiklik seisukoht. Nimetatud kolmel juhul antakse edasi Eesti lastevanemate liidu (Liisa Pakosta „Kodu partneriks!“) ja noorte õpetajate (Hillar Padu „Projektitööd tuleb vääriliselt hinnata“) seisukohti ning kommentaariumides välja toodud (Sirje Tohver „Inglise keele eksam tõi pisara silma“) arvamusi.

Eelmisel lehel välja toodud tabelit vaadates selgub, et ülesandeid ja rolle, mille õpetajapoolset sooritust kõrgelt hinnatakse, on rohkem kui neid, mille puhul leiti, et õpetaja on selle täitmisel ebaõnnestunud. Kõrge hinnangu saanud aspekte on kokku seitse, madalt hinnatud neli.

Kahte tabelit kõrvutades selgub, et autoritelt pigem positiivse hinnangu saanud õpetaja töö aspekte oli *Postimehes* kuus ja *Õpetajate Lehes* seitse; pigem negatiivse hinnangu saanud aspekte oli *Postimehes* neli ning *Õpetajate Lehes* samuti neli. Seega kaldusid nii *Postimehe* kui *Õpetajate Lehe* autorite hinnangud pigem positiivse poole.

Alljärgnevalt on lahti kirjutatud hinnangud õpetaja hakkamasaamisele erinevate ülesannete ja rollide täitmisel. Lisatud on artikleid läbivad peamised seisukohad ning illustreerivad tekstinäited. Omavahel võrreldakse *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* tulemusi.

Kuna põhjapanevate üldistuste tegemiseks napib allikmaterjali, (näiteks õpetaja IKT kasutamisest kirjutati *Postimehes* vaid kolmes artiklis ning nende põhjal ei saa anda üldistavat hinnangut), siis on hinnangud õpetaja õnnestumisele või ebaõnnestumisele mingi konkreetse aspekti täitmisel toodud välja väga lühidalt.

Hinnang õpetaja tööle seoses õpilaste juhendamise ja motiveerimisega

Õpetaja tööd õpilaste juhendamisel ja motiveerimisel hindavad *Postimehe* autorid pigem madalalt kui kõrgelt ning *Õpetajate Lehe* autorid vastupidiselt pigem kõrgelt. Kuigi kaks *Postimehe* autorit hindavad seda õpetaja töö aspekti väga kõrgelt ning kolm kõrgelt, on madalaid hinnanguid kokku üheksa. *Õpetajate Lehe* autoritest hindab seda õpetaja töö aspekti väga kõrgelt neli autorit ning kõrgelt seitse, samal ajal kui väga madalat hinnangut

ei ole andnud ükski autor ning madalt hindab seda aspekti kuus autorit. *Õpetajate Lehe* autorid leiavad, et just see aspekt sisaldab endas õpetaja peamist ülesannet koolis – anda õpilastele edasi teadmisi ning motiveerida neid õppima.

Postimehe tekste läbivaks seisukohaks on jällegi, et suur osa õpetajaid ei juhenda oma õpilasi piisavalt, et need riigieksamid hästi sooritaksid. Just seoses riigieksamitega käsitleti õpilaste juhendamist ja motiveerimist *Postimehes* kõige enam.

„Õpetaja, kes on õpilasi suunanud nende oskuste arendamisele kogu õppetöö vältel, võib julgelt saata õpilased riigieksamile“
(Rull, Püüa 2008)

Õpetajate Lehes tuuakse välja, et tegelikult ei ole tänapäeva õpetaja enam kõiketeadja. Oluline on, et ta oskaks õpilasi õigete materjalide juurde suunata, neid juhendada. Õpetaja paneb kas oma isiksuse või teadmistega õpilased ainest vaimustuma ning õppima.

„Õpetaja-õppejõud peab tekitama huvi, küsima õigeid küsimusi, vältima silmakirjalikkust, nõudma kõigilt (arvestades õppija individuaalsusega) ja olema eeskujuks“
(Kannus 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses hariduse edendamisega koolis ja väljaspool kooli

Õpetaja tööd hariduse edendamisel koolis ja väljaspool kooli hindasid nii *Postimehe* kui *Õpetajate Lehe* autorid pigem kõrgelt. Selle aspekti all on peetud silmas õpetaja kui ühiskonnategelase rolli, kes muretseb hariduse edendamise, õpilaste üleüldise harimise eest (nii oma aines kui väljaspool selle piire) ning kes on niiöelda hinge eest hoolt kandja. Õpetajas nähakse tema teiste rollide kõrval ka avaliku elu tegelast, kelle tegevus on kõigile näha ning kelle töö kohta arvatakse, et sellesse on õigus kõigil sekkuda.

Postimehes hindab õpetaja tööd selles aspektis kas kõrgelt väga kõrgelt seitse autorit ning madalalt neli. *Õpetajate Lehes* on vastavateks numbriteks kolm ja kaks. Kummaski lehes ei hinda üksi autor õpetaja tööd hariduse edendamisel koolis ja väljaspool kooli väga madalalt.

Artiklite autorid leiavad, et läbi õpetajapoolse haridusse panustamise võib ühiskonnas toimuda suuri muutusi. Näiteks Andres Arrak lähtub oma artiklis mõttest „parim majanduspoliitika on hea hariduspoliitika“ (Arrak 2008). Artiklites leitakse, et õpetaja panustab oma tööga nii õpilaste igapäevasesse arengusse koolis kui ka väljaspool kooliseinu.

„Neis koolides, mis säravate eksamitulemustega uhkeldada ei saa, tehakse iga päev rasket tööd noorte hingede tagasivõitmiseks. Näiteid tublidest meestest-naistest, kes on koolipõlves päästetud kindlast hukkaminekust, oskab tuua iga õpetaja“
(Lõhmus 2008)

„Kõigile pole ka selge, et hariduspoliitikaga on õigus tegelda kogu ühiskonnal, alates lapsevanematest ja poliitikutest ning lõpetades ühingute-liitudega, kuid tunnis toimuv on õpetaja pärusmaa. Eestis sekkutakse sellessegi, mis on sama hea, kui sekkuda pimesooleoperatsiooni käiku“
(Leppik 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses õpikeskkonna kujundamisega

Suhtumine õpetaja tegevusse seoses õpikeskkonna kujundamisega on *Postimehes* tugevalt negatiivse tooniga - kokku üheksas artiklis on hinnang kas madal või väga madal. Ka *Õpetajate Lehes* on selle aspekti puhul selgelt näha, et autorid ei hinda õpetaja tegevust õpikeskkonna kujundamisel kuigi kõrgelt. Kuus autorit üheksast hindab selle ülesande õpetajapoolset täitmist madalalt.

Antud aspekti all on peetud silmas, et õpetaja ülesanne on luua koolis turvaline keskkond, ennetada ja lahendada probleemolukordi. Madal pole hinnang mitte seetõttu, et õpetaja ei oskaks või tahaks koolis turvalist keskkonda luua, vaid selle pärast, et neil puuduvad tõsiseltvõetavad karistusvahendid ning pedagoogi tegevusel on õpilaste käitumisele väike mõju. Artiklites kirjutatakse, et praegu on õigus väga tihti õpilaste poolel ning õpetajal ei jää muud üle, kui koolis valitsevat anarhiat abitult pealt vaadata.

Õpilaste karistamise ja korrale kutsumise teema tuli *Postimehes* päevakorrale seoses haridus- ja teadusminister Tõnis Lukase ettepanekuga anda koolijuhtidele õpilaste trahvimise õigus. Pea kõigis selleteemalistes artiklites toodi välja, et õpetajad peavad probleemseid õpilasi pidevalt korrale kutsuma ning et pedagoogile peaks olema lubatud õpilaste suurem karistamine. Kuigi füüsilist vägivalda peeti äärmuslikuks vahendiks, leiti, et vajaduse korral tuleks seda kasutada.

„Nõustagem, et füüsiline karistus – näiteks tutistamine – peab olema äärmine abinõu. Kuid kui päevi, nädalaid kõiki segava nooruki korralekutsumiseks lihtsast rääkimisest ei aita, tuleb ka teised meetmed appi võtta“
(„Tuti-tuti“ 2008)

„Meie koolides on juba mõnda aega midagi korrast ära. Kuidagi ei saa pidada normaalseks olukorda, kus õpetaja peab koolis korra tagamiseks kutsuma politsei, et see pahategija korrale kutsuks ja vanemate käest trahvi sisse nõuaks“
(„Õpetajale õpetaja õigused“ 2008)

Õpetajate Lehes kerkis õpilaste trahvimise teema esile juba enne, kui haridus- ja teadusminister Tõnis Lukas sügisel selle ideega välja tuli. Siiski leidsid ka seal kirjutanud autorid, et õpetajal puuduvad turvalise keskkonna loomiseks piisavad mõjutusvahendid.

„Eesti õpetajail ei ole mingeid õigusi õpilase käitumise mõjutamiseks peale hinde, direktor saab anda käskkirja ja kõik. Ka alaealiste komisjon saab mõjutusvahendeid kohaldada vaid siis, kui alaealine sellega nõus on. Ainus erand on erikooli suunamine. Teistes riikides on õpetajatel seaduslik õigus jätta õpilane pärast tunde,

saata nn rahuklassi või äärmusliku mõjutusvahendina mitte lubada õpilasel teatud aja jooksul kooli tulla“

(Tomusk 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses õppesisu valdamise ja aineõpetusega

Õpetaja tööd õppesisu valdamisel ja aineõpetuses hindavad *Postimehe* autorid pigem kõrgelt ning *Õpetajate Lehe* omad pigem madalalt. Kui *Postimehes* jagunevad hinnangud järgmiselt: üks väga kõrge, neli kõrget, viis keskmist ning viis madalat, kallutab üks väga kõrge hinnang autorite arvamuse pigem kõrge poole. *Õpetajate Lehes* annavad pigem positiivse hinnangu kuus autorit ning pigem negatiivse kümme.

Kuigi nii *Postimehes* kui *Õpetajate Lehes* oli artikleid, kus leiti, et õpetaja on enda poolt õpetatavas aines pädev ning oma ala professionaal, ning ainealane pädevus on õpetajana töötamise eelduseks, oli ka neid, kes selles nii veendunud polnud. Peamise argumendina toodi välja õpetajate vähesus: kuna õpetajaid napib, siis pädevaid igasse kooli ei jagu.

„Pole siis ime, et väikese koha kool ei suuda enda juurde meelitada õpetajaid, kes suudaksid pakkuda noortele võrdsel tasemel teadmisi näiteks tänapäevasest majandusest ja kvantfüüsikast“

(„Hariduse hind“ 2008)

„Minu füüsikaõpetaja küsis kord aatomifüüsika tunni lõpus: „Kes aru sai?“ Nägemata tõusvaid käsi või noogutavaid päid, vastas ise: „Pole hullu, kui olete ilma nende teadmisteta siiani hakkama saanud, uskuge mind, saate ka edaspidi!“ /.../ Selline suhtumine tundub olevat valdav – õpetaja õpetab, jättes tähelepanuta, kas lapsed tegelikult sellest midagi õpivad“

(Pärn 2008)

„Terviseõpetust või suhtlemist annavad sageli eri aastatel eri õpetajad – tund antakse lihtsalt sellele, kel koormusest puudu jääb. Õpetajal on vähe kogemusi ja puudub ka motivatsioon süveneda“

(Säälik 2008)

Aineõpetust käsitledes tulid *Postimehe* tekstidest välja peamiselt riigieksamite ained (konkreetselt ainet välja ei toodud – ühel korral), loodusõpetus, aineõpetus üldiselt (konkreetselt ainet välja ei toodud – kahel korral), inglise keel, matemaatika (kahel korral), majandusõpetus (kahel korral), füüsika, ettevõtlusõpetus, kirjandus (kahel korral), emakeel.

Samuti tuuakse välja, et õpetaja võib olla küll oma ala fanaatik ning tundi hästi ja huvitavalt anda, kuid see ei tähenda, et õpilased aineõpetust väga kõrgelt hindaksid.

„„Mul oli klassis üks tüdruk, kes palus asendada kohustuslikus lektiüüris oleva Jaan Krossi „Keisri hullu“ mõne kergema teosega, sest klassikut lugedes hakkavat tal pea valutama,“ tõi küsija noorte lugemisharjumatause ilmestamiseks kurioosse näite“

(Veidemann 2008)

Kuna *Õpetajate Lehes* käsitleti aineõpetust peamiselt seoses riigieksamitega, väljendasid õpetajad artiklites oma isiklikku pettumust eksami suhtes ning leidsid, et nii nemad kui ka paljud teised õpetajad on ainealaselt läbikukkunud. Seetõttu kujunes aineõpetajale antud hinnang madalaks. Huvitav on siinkohal asjaolu, et madal hinnang oli selle aspekti kohta enamasti antud õpetajate endi poolt. Suur hulk *Õpetajate Lehes* kirjutanud autoreid ei hinda ennast ega oma kolleege aineõpetajana kuigi kõrgelt.

Õppeainetena toodi kolmel korral välja inglise keel, kahel matemaatika ning eesti keel ja kirjandus, ühel korral inimeseõpetus, bioloogia, kunstiõpetus, muusikaõpetus ja riigieksamite aine üldiselt (konkreetselt ainet nimetamata).

Õpetajatest autorid väljendasid ka muret, et õpilased ei pea nende poolt õpetatavat ainet piisavalt oluliseks või et pedagoogidelt oodatakse rohkem kui nad suudavad anda. Samuti

leidis valdav osa aineõpetajaist, et nende poolt õpetatava aine tunde on õpilaste tunniplaanis liiga vähe.

„Eesti keele õpetaja peab ainult andma, andma, andma ja temalt oodatakse, oodatakse, oodatakse...“ Nii see just on. Ma ei hakka arve üle kordama – lugege Sirpi!“

(Mälksoo 2008)

„Olen veendunud, et praegune üks tund nädalas inimeseõpetuse tsükli ainet on armetult vähe ja sellegi kaotamine oleks kasvava noorsoo vastu kuritegu“

(Säälik 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses õppetöö juhtimise ja planeerimisega

Õpetajat kui õppetöö juhtijat ja planeerijat hindavad *Postimehe* autorid pigem kõrgelt. Kolm autorit hindavad õpetaja tööd selles rollis madalalt, kaks kõrgelt ning üks väga kõrgelt – viimane on põhjus, miks üldine hinnang kujuneb pigem positiivseks. Ka *Õpetajate Lehe* autorite hinnangud on õpetaja tööle selle aspekti suhtes pigem positiivsed.

Mõlema lehe autorid leidsid, et õpetaja on see, kes tunde ette valmistab, õppesisu üle otsustab ning kogu õppeprotsessi juhib. Artiklites kirjeldati õpetajat kui autoriteeti, kes otsustab, mida ja kuidas õpilastele õpetada. Seoses õpetajatele sülearvutite jagamisega kerkis esile ka teema õpetaja suurenenud vabadusest erinevate õpetamisvahendite ja meetodite valimise osas. Samuti käsitleti näiteks teemat, kas õpetajatel peaks olema võimalus valida õpikuid, mille järgi koolis õpetada.

„Põhiline eesmärk peaks olema see, et koolidesse tuleks piisavalt uusi tänapäevaseid ja sisukaid õpikuid. Kuidas seda paremini tagada, ses osas peaksime eeskätt oma õpetajaid kuulama. Ja just seepärast, et me usaldame neid“

(„Usaldus ja kontroll“ 2008)

„Ka praegusel tõmbleval ajastul peaks õpetaja olema see „lõppjuht”, kes julgeb lapse arengupsühholoogiast ja ainedidaktikast lähtuvalt ise otsustada, missugune õppimine on jõukohane, haarav ja hariv konkreetsele õpilasele, kuidas säiliks koolirõõm ja püsiks põhikooli lõpuni koos tema klass“

(Voltein 2008)

„Nii mõnelgi juhul on sülearvuti tähendanud seda, et õpetaja pole aheldatud klassiruumi või koju, vaid ta saab tunde ette valmistada ja e-koolis olla ka mujal“

(„Lamav tiiger“ 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses õpilaste hindamise ja tunnustamisega

Õpetaja tööd õpilaste hindamisel ja tunnustamisel hinnatakse *Postimehe* artiklites pigem madalalt kui kõrgelt. Mitte üheski artiklis ei hinnanud autor õpetaja tööd kõrgelt või väga kõrgelt, samal ajal kui madala hinnangu andsid kolm autorit. Ka *Õpetajate Lehes* oli autorite hinnang õpetaja tööle sellest aspektist lähtuvalt negatiivne. Vaid üks autor hindas seda aspekti kõrgelt, samas kui viis hindasid seda madalalt.

Mõlema lehe mitmes artiklis kirjutati, et Eesti koolides valitseb tunnustamise defitsiit. Õpilasi ei kiideta ning neid ei ergutata ka edaspidi tublid olema. Hindamist käsitleti artiklites peamiselt seoses riigieksamitega. Ühelt poolt kirjutati, et riigieksamid on liiga rasked ning vähesed õpilased saavad sealt häid punkte, teisalt arutleti selle üle, kuidas õpilasi nende võimete kohaselt hinnata. Samuti toodi välja, et hindamine toimub subjektiivselt ning õpilaste suhtes ebaõiglaselt.

„Küsimusele, mida peate hindamisel kõige olulisemaks, vastas 90% muusikaõpetajatest, et õpilase püüdlikkust või suhtumist. Mõni oli jätnud vastamata ja kahel korral oli kirjutatud, et musikaalsust. Ei taibanud kohe küsida, mis andur lapse musikaalsust mõõdab?“

(Meidla 2008)

„Kui õpilasel on mingis õppeaines aastahinne „3“ ja ta saab sama aine eksamil tulemuse 50 punkti, siis võivad nii õpilane kui ka õpetaja rahul olla – see on korralik tulemus“

(Rull, Püüa 2008)

„Haridusuurijad on ikka ja jälle leidnud, et häid õpilasi kiidetakse ja halbu laidetakse rohkem, „kahelisest“ ei oodata palju ja korra kukkunul on väga raske tõusta, olgugi tegemist alles inimesehakatisega“

(Pakosta 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses lapsevanematega suhtlemisega

Nii *Postimehes* kui *Õpetajate Lehes* hinnatakse õpetaja tööd lapsevanematega suhtlemisel pigem madalalt kui kõrgelt. *Postimehes* hinnati seda pigem madalalt kolmes artiklis ning pigem kõrgelt ühes artiklis. *Õpetajate Lehe* puhul olid numbrid vastavalt kolm kõrget hinnangut ning neli madalat.

Kõrged hinnangud pärinevad mõlemas lehes autoreilt, kes kirjutasid oma positiivsetest kogemustest seoses õpetaja ja pere vahelise vahetu suhtlemisega. Kuigi tekstides mainiti, et kool ja kodu peaksid tegema koostööd, leiti siiski, et hetkel see suhe ei toimi nii nagu võiks. Vanemate ja õpetajate vahel valitseb usaldamatus. Kuigi autorid ei leidnud, et selles oleksid süüdi õpetajad, anti õpetajapoolsele tegevusele selles aspektis pigem negatiivne hinnang. Artiklites toodi välja, et on olukordi, kus lapsevanem püüab oma kohustused kooli ja õpetaja kaela veeretada.

„Rumal on unistada, et kool on koduse kasvatusviisi jätkaja. Ühiskonnal ei ole otstarbekas loota, et õpetajast saab käsn, kes suudab endasse imeda kõiki laste ja kodude probleeme“

(Jõgi 2008)

„Lapsevanemate ootused koolile on kõrged. Õpetajalt ei nõuta palju mitte laiskusest, vaid seetõttu, et ise ei oska. Vanemad tahavad koolile abi pakkuda, aga ei

tea, kuidas ... Vanematelt oodatakse ema ja isa rolli täitmist nii palju, kui neil tööst vabal ajal võimalik, õpetaja aga peaks justkui täitma kõik lüngad lapse kasvamisel“
(Pakosta 2008)

„Politseilt abi otsivad õpetajad on märk eelkõige sellest, et kodu ja kooli vahel pole üksmeelt – lapsevanemad ei usalda õpetajaid, õpetajad lapsevanemaid ja koostöö asemel töötatakse üksteisele vastu“
(„Õpetajale õpetaja õigused“ 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses kollektiivis töötamisega

Kuigi artikleid, mis käsitleksid õpetaja töötamist kollektiivis, oli analüüsitud 32-st *Postimehe* artiklist vaid neli, olid hinnangud sellele õpetaja töö aspektile positiivsed. Kõik neli autorit hindasid õpetaja hakkamasaamist kollektiivis töötamisel kas kõrgelt või väga kõrgelt. Ka *Õpetajate Lehes* hindavad autorid õpetaja kollektiivis töötamisega hakkamasaamist pigem kõrgelt. Kahe autori hinnang on väga kõrge, ühe madal.

Tekstides leiti, et kollektiivis töötamisel toetatakse üksteist ning koolides on meeldiv õhkkond. Peamiselt käsitleti kollektiivis töötamise teemal arutledes õpetaja ja direktori vahelist suhet. Läbiv mõte oli, et koolijuht on see, kes peab kooliperesisest tagama hea tööõhkkonna ning õpetajate õigused.

„Teiseks peab iga koolidirektor jälgima hoolega, milline on tema koolis täiskasvanute omavaheline suhtluskultuur. See kandub märkamatu ka klassiruumi“
(Jõgi 2008)

Õpetajate Lehes toovad autorid välja ka negatiivsema poole: mõnikord töötavad õpetajad üksteisele vastu ning süüdistavad oma hädades kolleege.

„On aga mõistetamatu, et süüdistama hakatakse õpetajaid, ning mis veelgi hämmastavam – seda teevad ka õpetajad ise ... Selle asemel et anda valitsejatele

selge sõnum vajadusest tugineda väärtustele, kisklevad õpetajad omavahel üksteist maailma hädades süüdistades“

(Laius 2008)

Hinnang õpetaja tööle seoses enesetäiendamise ja elukestva õppega

Kuigi õpetajate enesetäiendamist ja elukestvat õpet käsitleti vaid kolmes *Postimehe* artiklis, võib nende põhjal öelda, et seda osa pedagoogi tööst, õigemini selle sooritust hinnatakse pigem kõrgelt. Ühe autori antud hinnang on väga kõrge, ühe kõrge ning ühe madal. Ka *Õpetajate Lehes* on hinnangud pigem positiivsed. Vaid ühe autori hinnang on madal: leitakse, et õpetajad ei täienda ennast piisavalt. Positiivse hinnangu andnud autorid leiavad, et pideva koostamisega kaob vanadest õpetajatest tagurikkus ning noored arenevad pädevateks pedagoogideks.

„Noor õpib vanalt ja vana õpib noorelt – vähemalt nii peaks see olema. Kahju, kui mõni vanem pedagoog noore õpetaja oskusi millekski ei pea või arvab, et staažikus on üle kõige – mida need noored ikka teavad“

(Tamme 2008)

Kõige enam rõhutas õpetaja pidevat arenemisvajadust programmi Noored Kooli raames õpetajaametit prooviv Irina Gross *Postimehe* artiklis „Õpetaja ei tohi olla konserv“. Gross tõi välja, et just sellest programmist tulevad noored pedagoogid, kes ei karda uuendusi.

„Minu arvates ei tohiks õpetaja olla teadmiste, oskuste ja ka väärtuste konserv. Ta peab tänapäeva eluga ühte jalga astuma ja oma teadmisi pidevalt uuendama, end arendama /.../ Programmi idee on tuua igal aastal koolidesse õpetama motiveeritud ja võimekaid noori ja luua nende jaoks keskkond, kus neist kasvavad iseseisvad õpetajad ja liidrid, kes tooksid koolidesse, haridusse, ühiskonda positiivseid muutusi“

(Gross 2008)

Õpetaja töö hindamine seoses IKT kasutamisega

Õpetjate info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamist hinnatakse *Postimehe* artiklites pigem kõrgelt (kahes kõrgelt, ühes keskmiselt). Kuigi *Õpetajate Lehes* käsitleti seda aspekti vaid ühes artiklis, oli hinnang õpetajapoolsele info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamisele kõrge: leiti, et arvutite ja muude tehniliste vahendite kasutamine õppetöös on tänuväärne, kuid õpetaja peab arvestama oma tegevuse seaduslikkusega.

„Koolis algab päev kellaga, kuid harjumuspärase kellahelina asemel kõlab tuntud muusikapala. Õpetaja räägib tunnis Lutsu „Kevadest” ning näitab teema illustreerimiseks filmilõike „Kevadest”. Tunni lõpuks kirjutavad õpilased lühiessee, kus nad avaldavad teose kohta arvamust. Kodutööks jääb referaat. Õpetajad ei ole harjunud mõttega, et nad kasutavad kellegi intellektuaalset omandit“
(Ütsmüts 2008)

IKT kasutamine kerkis *Postimehe* veergudel esile seoses õpetajatele sülearvutite jagamisega. Artiklites leiti, et infotehnoloogia kasutamine on tänaste õpetajate jaoks vältimatu. Nende kasutamine muudab õppetöö ettevalmistamise kiiremaks ja huvitavamaks, samuti tunni andmise. Siiski tõstatati küsimus, kas kõik õpetajad on arvutite kasutamise alal piisavalt pädevad.

*„Suuremat muret valmistab mulle õpetajate pädevus arvutite kasutamisel /.../
Loodan õpetajate nutikusele ja leidlikkusele muutmaks iga tunni lastele kui retkeks,
kus reisisihiks näiteks iidne Egiptus või hävimisohus vihmametsad - kogu maailm on
ju nüüd kui peo peal“*
(Leppik 2008)

Kuigi enamik kutsestandardis välja toodud aspekte olid *Postimehes* ja *Õpetajate Lehes* sarnased, vaid hinnangu määr oli erinev, tuli tekstidest välja ka ülesanne, millest ühes lehes ei kirjutatud üldse, kuid teises mitmel korral.

Õpetaja töö hindamine seoses klassijuhatamisega

Klassijuhatamine on õpetaja töö aspekt, mis kodeerimisjuhendis on küll välja toodud, kuid mida mitte üheski *Postimehe* artiklis ei käsitleta. Samas näiteks *Õpetajate Lehes* kirjutati õpetaja tööst klassijuhatajana viies artiklis ning kõik õpetajale kui klassijuhatajale antud hinnangud olid positiivsed. Kaks autorit hindasid õpetaja tööd klassijuhatajana väga kõrgelt ja kolm kõrgelt.

Kõrgelt hindavad seda nii õpetajad ise kui ka teised autorid. Leitakse, et klassijuhatamine on õpetajale heaks vahelduseks ning oma klass on see, mis koolis töötamisele mõtte annab. Läbivaks seisukohaks on ka, et klassijuhatajal lasub suur koorem, kuna ta võtab enda kanda kõigi oma klassi laste mured ja rõõmud. Samuti tuuakse välja, et klassijuhatat peetakse kui mitte vanemate asendajaks, siis vähemalt teiseks emaks küll.

„Klassijuhataja on meie koolisüsteemis tõeline imenaine või -mees. Levinud arusaama kohaselt peaks ta olema õpilasele teine ema. Kui vanematele valmistab muret ühe lapse käekäik, siis kuidas saab klassijuhataja hakkama 20–30-ga? Sajaprotsendilisest pühendumisestki jääb väheks“

(Valdma 2008)

„Kui õpetajal on vedanud ja tal on klass juhatada, siis küll üksluisest elust rääkida ei saa. Lapsed, kõige enam oma klass, hoiavad sind koolis“

(Mälksoo 2008)

3.3. Õpetaja tööga seotud omadused ja võimed

Selles peatükis tuuakse välja pedagoogi omadused ja võimed, mida artiklite autorid on õpetaja tööst kirjutades välja toonud. Aluseks on võetud jällegi V õpetaja kutsestandard, kus õpetajalt nõutavate omaduste kohta käib punkt 5.4 (Lisa 3). Seal välja toodud õpetaja tööks vajalikud omadused ja võimed on järgmised:

- Kõlbelisus
- Algatusvõime
- Emotsionaalne eneseteadlikkus/stabiilsus
- Empaatia
- Järjekindlus
- Koostöövalmidus/suhtlemisvalmidus
- Pingetaluvus
- Tolerantsus
- Vastutustunne

Selliste omaduste ja võimetega pedagoog on niiöelda ideaalne õpetaja, kes saab oma tööga hästi hakkama. Sellised omadused *peaksid* olema igal heal õpetajal. Kuna aga artikleid lugedes selgus, et sugugi kõik õpetajad pole täiuslikud ning üks on hea ühes aspektis, teine teises, siis on alljärgnev osa jaotatud kaheks: millised omadused ja võimed tänapäeva õpetajal analüüsitud artiklite põhjal *on* ning millised tal *peaks olema*, et oma igapäevase tööga hästi toime tulla. Kuigi selliste üldistuste tegemine on ehk meelevaldne, leiab selle töö autor, et õpetajatele omistatud tunnustest selgema ülevaate saamiseks on seda siiski vaja teha.

3.3.1. Omadused ja võimed, mis õpetajal on

Järgmisel leheküljel välja toodud tabelites on kirjas omadused ja võimed, mida *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* autorid on õpetaja tööst kirjutades välja toonud. Selleks, et näha, mil määral läheb niiöelda ideaal kokku tegelikkusega, on tabelis on välja toodud ka omadused, mis olid kutsestandardis kirjas, kuid mida artiklites kordagi ei kajastatud. Kutsestandardi ja analüüsitulemuste vastavusest kirjutatakse pikemalt diskussioonis.

Kahte tabelit võrreldes (välja toodud järgmisel ja ülejäämisel lehel) võib öelda, et mõlemas on esikohal pigem negatiivse tooniga omadused/võimed: *Postimehes* ebapädevus ning *Õpetajate Lehes* tähelepanematus/hoolimatus. *Postimehes* tuuakse teise ja kolmandana välja kõlbelisus ja autoriteetsus ning *Õpetajate Lehes* ebapädevus ning pädevus.

Hinnangute alusel jagunevad *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* arvamused järgmiselt: *Postimehes* on välja toodud omadustest ja võimetest seitse positiivse alatooniga ning seitse negatiivsega; *Õpetajate Lehes* on välja toodud omadustest seitse positiivse alatooniga ja viis negatiivsega.

Tabel 11. *Postimehe* artiklites välja toodud õpetaja omadused ja võimed, mis pedagoogidel on. Õpetaja kutsestandardis sisalduvad omadused on kursiivis.

Omadus	Esinemiskordade arv artiklites
Ebapädev	6
<i>Kõlbeline</i>	3
Autoriteetne	3
Abitu	3
Hoolimatu	2
<i>Vastutustundlik</i>	1
Omanäoline	1
Ebaõiglane	1
Tagurlik	1
Hirmutav	1
Õilis	1
Kannatamatu	1
Pädev	1
<i>Emotsionaalselt eneseteadlik/stabiilne</i>	1
<i>Algatusvõimeline</i>	0
<i>Empaatiline</i>	0
<i>Järjekindel</i>	0
<i>Koostöövalmis/suhtlemisvalmis</i>	0
<i>Pingetaluvusega</i>	0
<i>Tolerantne</i>	0

Seega võib öelda, et *Õpetajate Lehes* omistatakse pedagoogile veidi rohkem positiivsed tunnuseid kui *Postimehes*. Samas on arvuline vahe üsna väike ning mõlemas lehes tuuakse õpetaja tööst kirjutades välja nii positiivseid kui negatiivseid omadusi ja võimeid.

Nii *Postimehes* kui *Õpetajate Lehes* oli tekste, kus autorid leidsid, et õpetaja on oma ala professionaal, autoriteet, kes on pädev õpilasi oma käe järgi õpetama ja suunama. Sellised artiklid olid siiski vähemuses.

„Õpetajaks õpib inimene aastaid ja on enesestmõistetav, et lapsevanema teadmistest pedagoogiliste protsesside kohta käib koolipapade tarkus mäekõrguselt üle“
(Talas 2008)

„Karismaatiline õpetaja suudab teha õpilastest enda ja oma aine andunud fännid. Mitmesugustel põhjustel karismat kõigile ei jätku. Siis peab õpetaja autoriteedi aluseks olema lugupidamine. Enne arvutiajastut oli sellise lugupidamise alus õpilase austus õpetaja isikuomaduste vastu“
(Ots 2008)

Tabel 12. Õpetajate Lehe artiklites välja toodud õpetaja isikuomadused ja võimed, mis pedagoogil on. Õpetaja kutsestandardis sisalduvad omadused on kursiivis.

Omadus	Esinemiskordade arv artiklites
Tähelepanematu, hoolimatu	7
Ebapädev	6
Pädev	5
Ennastohverdav, alandlik	5
<i>Järjekindel</i>	3
<i>Algatusvõimeline</i>	3
Tagurlik	2
Närviline, solvuv	2
<i>Empaatiline</i>	2
<i>Kõlbeline</i>	1
<i>Koostöövalmis/suhtlemisvalmis</i>	1
<i>Vastutustundlik</i>	1
<i>Emotsionaalselt eneseteadlik/stabiilne</i>	0
<i>Pingetaluvusega</i>	0
<i>Tolerantne</i>	0

Negatiivse tooniga artiklites toodi välja, et täna Eesti koolides töötavad õpetajad on närvilised, alandlikud, abitud, ebapädevad, hoolimatud, tagurlikud jne.

„Samavõrd kui rõõmustab see, et leidub lapsi, kes suudavad mõelda „kastist väljas“, olgu tegu siis liivakasti või kastisüsteemiga, teeb murelikuks, et ikka on õpetajaid, isegi väga edumeelsetes koolides, kes keelavad joonistada rohelist päikest ja nõuavad, et luuletus peab olema lihtsas riimis ja ühemõtteline. Kui kogenud

pedagoogid viitavad traditsioonile – aastakümneid on alati nii tehtud! –, ei pruugi noortel olla alati piisavalt julgust ja enesekindlust, et raame avardada“

(Kareva 2008)

„Tegelikult oli ta töös hea, kuid tema varjuküljeks oli vildakas kiindumus oma hoolealustesse. Käed ei püsinud Kärsal noori tüdrukuid trennis aidates õiges kohas ja tülgastav meenutus on seegi, kuidas keskealine mees 12-aastastega heinapallide vahel mürada üritas“

(Kuus 2008)

„Nüüd tuleb aga sõnumeid purjutavatest ja kaklevatest õpilastest ja õpetajatest nagu Väन्द्रast saelaudu. On siis asjad nii hullud, et enam selge peaga kooli minna ei kannata“

(Kuus 2008)

Nagu tabelitest näha, siis kutsestandardis välja toodud olulisemad omadused on artiklites tagaplaanile jäänud ja seda mõlemas lehes. *Postimehes* leiti vaid kolme puhul, et kutsestandardis välja toodud omadus/võime on iseloomulik ka tänastele töötavatele õpetajatele (kõlbeline, vastutustundlik, emotsionaalselt eneseteadlik/stabiilne). *Õpetajate Lehes* oli vastavaks arvuks kuus. *Õpetajate Lehes* kirjutati kutsestandardis oluliseks peetud omadustest ja võimetest rohkem kui *Postimehes*. Sellest aga pikemalt järelduste ja diskussiooni osas.

3.3.2. Omadused ja võimed, mis õpetaja peaksid olema

Enamik artikleid oli üles ehitatud selliselt, et esmalt kirjutati, millised madused ja võimed tänastel töötavatel õpetajatel on ning kõrvale toodi võrdlus, millised nad tööst lähtuvalt olema peaksid või olla võiksid. Kahel järgmisel lehel olevat tabelit võtavad kokku, millised omadused ja võimed *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* autorite arvates ühel heal õpetajal olema peaksid, et nad oma tööga edukalt hakkama saaksid.

Tabeleid kõrvutades jääb silma, et mõlemas on kõik välja toodud omadused positiivse alatooniga, mis on ka etteaimatav. *Postimehe* autorid leiavad, et ühe hea õpetaja kõige olulisemad omadused, mille abil töös edukas olla, on autoriteetsus, pädevus ja emotsionaalne enesetadlikkus/stabiilsus. *Õpetajate Lehes* tõid autorid kolme olulisimana välja empaatia, autoriteetsuse ja tolerantsuse. Seega võib öelda, et kõige olulisemaks peetud omadused ja võimad on kahes lehes üsna sarnased.

Tabel 13. *Postimehe* autorite poolt välja toodud õpetaja isikuomadused ja võimed, mis pedagoogil *peakisid* olema. Õpetaja kutsestandardis sisalduvad omadused on kirjutatud kursiivis.

Omadused	Esinemiskordade arv artiklites
Autoriteetne	5
<i>Emotsionaalselt eneseteadlik/stabiilne</i>	4
Pädev	3
<i>Tolerantne</i>	2
<i>Vastutustundlik</i>	2
Noor	1
Motiveeritud	1
Loov	1
Sõbralik, lahke	1
Aus, õiglane	1
Nõudlik	1
Usaldusväärne	1
Nutikas, leidlik	1
<i>Kõlbeline</i>	1
<i>Algatusvõimeline</i>	1
<i>Järjekindel</i>	1
<i>Koostöövalmis/suhtlemisvalmis</i>	0
<i>Pingetaluvusega</i>	0
<i>Empaatiline</i>	0

Pädevus pole saanud kõige suuremat häälte hulka, kuna mitmeski artiklis toodi välja, et seda peetakse õpetaja puhul iseenesestmõistetavaks. Kes pedagoogina töötab, sel peavad olema ka teatud teadmised ja oskused. Näiteks Maie Tuulik tõi oma tekstis välja järgmise mõtte:

„Pestalozzi on õpetajaameti juures eriti tähtsaks pidanud just südameharidust. Tema seisukoht on, et õpetajatöö kahest komponendist – inimlikkus ja headus ühelt poolt ning teadmised ja tarkus teiselt poolt – on olulisem esimene“

(Tuulik 2008)

Tabel 14. Õpetajate Lehe autorite poolt välja toodud õpetaja isikuomadused ja võimed, mis pedagoogil peaksid olema. Õpetaja kutsestandardis sisalduvad omadused on kirjutatud kursiivis.

Omadus	Esinemiskordade arv artiklites
<i>Empaatiline</i>	7
Autoriteetne	5
<i>Tolerantne</i>	5
Pädev	4
<i>Koostöövalmis/suhtlemisvalmis</i>	4
<i>Vastutustundlik</i>	3
Eeskujulik	2
Omanäoline	2
Missioonitundega	2
<i>Kõlbeline</i>	2
<i>Algatusvõimeline</i>	2
<i>Emotsionaalselt eneseteadlik/stabiilne</i>	2
<i>Järjekindel</i>	1
Loov	1
<i>Pingetaluvusega</i>	1

Kuna õpetaja mõjutab oma tegevusega suurt hulka lapsi, on oluline, et ta oleks oma isikuomaduste ja võimete poolest ideaalilähedane. Erinevad autorid on toonud välja niiõelda ideaalpilte selleks tööks vajalike omaduste ja tunnustega:

„Ühiskond eeldab, et õpetajatel on teatud omadused, ehk isegi missioon. Õpetajaametisse asujalt oodatakse loomuldasa sügavat ja pidevat ühiskonnatunnetust, empaatiat, vastutustunnet, loovust, süstemaatilisust, sihikindlust, arenemisvõimet, head stressitaluvust ja loomulikult suhtlemisoskust“

(Põdersalu 2008)

„Minu vanaisa – eestiaegne koolidirektor – rääkis meile, lastele, sageli ideaalsetest õpetajatest, kes tema koolis töötanud olid. Ta ütles ikka: „Õpetaja peab olema nõudlik, järjekindel, aus, õiglane, väga sõbralik ja lahke. Aga pidage meeles, lapsed on sageli väga julmad““

(Lõhmus 2008)

Huvitav on asjaolu, et nii *Õpetajate Lehes* kui *Postimehes* toodi õpetaja ideaalkujuna välja õpetaja Laur Oskar Lutsu „Kevadest“.

„Mis oleks meie riigist ja rahvast saanud, kui poleks olnud sadu õpetaja Laure, kes oskasid lastega õigel hetkel kas vaikida või neile entusiasmi süstida, et edasi minna? Pole haritud inimest, kellel poleks eeskujuks mõnda oma õpetajatest“

(Selirand 2008)

Kui tuua kõrvale eelmine tabel, kus kirjutati omadustes ja võimetest, mis õpetajal on, tabeliga, millised tal peaksid olema, võib üldistades öelda, et esimestes tabelites välja toodud ebapädevus on tabelis, milline õpetaja peaks olema, asendunud pädevusega; hoolimatus vastutustundlikkusega ning abitus emotsionaalse eneseteadlikkuse/stabiilsusega. Samuti leiti artiklites, et õpetaja võib olla karm ja nõudlik ning kooliajal võib tunduda, et ta on veidi ülekohtunegi, kuid tema headust mõistetakse alles täiskasvanuks saades. Sõna „hea“ tähendus on inimese erinevates eluetappides erinev.

„Tõetera peitus aga selles, et eakas vallaline eesti keele õpetaja, kellel koolivälist elu praktiliselt polnudki, rakendas meetodit, kus kõik koolikorra ja Ilse enda nõudmiste vastu patustanud õpilased pidid pärast lõunasööki vaba õhtupooliku asemel viibima Ilse valvsa pilgu all klassis nn järeleaitamistundides. Kuna ta suutis oma meetodit rakendada jäärpäise järjekindlusega päevast päeva ja kuust kuusse, oli Ilse tundides ja tema nägemisulatuses alati peaaegu ideaalne kord“

(Rihvk 2008)

4. Järeldused ja diskussioon

Alljärgnevalt on välja toodud vastused töö alguses püstitatud uurimisküsimusele ning püütakse leida kas ja mil määral on vastavuses töös esitatud *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* analüüsi tulemused ning töö aluseks olev õpetaja kutsestandard.

4.1. Vastused uurimisküsimustele

Selles töös püstitati kolm uurimisküsimust, mis puudutavad õpetaja erinevaid rolle ja ülesandeid, nendega hakkamasaamist ning tööks vajalikke omadusi ja võimeid. Järeldused on toodud välja uurimisküsimuste kaupa.

1. Milliseid ülesandeid ja rolle autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad?

Kolm peamist õpetaja ülesannet ja rolli, millest *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* autorid kirjutavad, on kahe lehe puhul väga sarnased. Mõlemas kirjutatakse kõige enam õpetajast kui õpilaste juhendajast ja motiveerijast.

Teisena kirjutatakse *Postimehes* ja *Õpetajate Lehes* õpetaja õppesisu valdamisest ja aineõpetusest – viimasest kirjutatakse mõlemas lehes peamiselt riigieksamite kontekstis.

Kolmandana välja toodud ülesanne ja roll on kahe lehe puhul erinev. *Postimehes* kirjutatakse õpetaja ülesandest hariduse edendamisel koolis ja väljaspool kooli. Selle all peetakse silmas õpetaja kui ühiskonnategelase rolli, kes tegutseb õpetamise ja hariduse levitamisega nii oma aines kui väljaspool selle piire. *Õpetajate Lehes* tuuakse kolmanda aspektina välja õpetaja töö õpikeskkonna kujundamisel. Täpsemalt, õpetaja töö turvalise õpikeskkonna loomisel ning probleemolukordade lahendamisel ja ennetamisel.

Kokku kirjutasid autorid uuritud ajaperioodil *Postimehes* kümnest õpetaja ülesandest ja rollist ning *Õpetajate Lehes* üheteistkümnestst. Välja jäeti kodeerimisjuhendis mitte sisalduvad aspektid, millest kirjutati vähem kui kaks korda.

2. Kuidas autorid hindavad õpetaja hakkamasaamist erinevate ülesannete ja rollide täitmisel?

Esimese uurimisküsimuse all välja toodud ülesannete ja rollide puhul kirjeldati ka autorite hinnanguid sellele, kuidas õpetaja nende täitmisel hakkama saab. Nii *Postimehes* kui *Õpetajate Lehes* on autorite hinnangud pigem positiivsed: esimeses on kõrgeid hinnanguid kuus ning madalaid neli, teises kõrgeid seitse ja madalaid samuti neli.

Mõlemas hinnatakse õpetaja tööd konkreetse ülesandega hakkamasaamisel pigem kõrgelt viie aspekti puhul. Nendeks on hariduse edendamine koolis ja väljaspool kooli; õppetöö juhtimine ja planeerimine; kollektiivis töötamine, enesetäiendamine ja elukestev õpe; IKT kasutamine. Peamisteks seisukohtadeks on, et õpetaja on juht ja liider, kes tunnis toimuvat oma käe järgi suunab, õpetajate enesetäiendamine ning IKT kasutamine aitavad pedagoogil ajaga sammu pidada ning kollektiivis töötamine loob hea töökeskkonna.

Pigem negatiivselt hinnatakse õpetaja hakkamasaamist kolme aspekti puhul: õpikeskkonna kujundamisel; õpilaste hindamisel ja tunnustamisel; lapsevanematega suhtlemisel. Peamisteks seisukohtadeks on, et õpetajal puuduvad tõsiseltvõetavad vahendid koolis turvalise õhkkonna saavutamiseks, koolides valitseb tunnustamise defitsiit ning õpetajate ja lapsevanemate vahel on usaldamatus.

3. Milliseid õpetaja omadusi ja võimeid autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad?

Omadused ja võimed, mida on pedagoogil tema tööst lähtuvalt vaja, jaotati kaheks: millised tänastel õpetajatel autorite arvates olemas on ning millised neil olema peaksid.

Nii *Postimehes* kui *Õpetajate Lehes* leiavad autorid, et tänased õpetajad on ebapädevad. *Postimehes* tuuakse lisaks välja, et pedagoogid on kõlbelised ja autoriteetsed; *Õpetajate Lehes*, et tähelepanematud ning pädevad.

Omadused ja võimed, milline üks hea õpetaja peaks olema, on mõlemas lehes eranditult positiivse tooniga. Mõlemas leiavad autorid, et pedagoog peaks olema autoriteetne ja pädev. *Postimehe* autorid leiavad lisaks, et oluline omadus on emotsionaalne eneseteadlikkus ning *Õpetajate Lehes* kirjutajad tähtsustavad empaatiavõimet ning tolerantsust.

4.2. Diskussioon

Õpetajast ja tema tööst on Eestis kirjutatud hulgaliselt raamatuid, kust on tuttavad näiteks õpetajad Laur, Inger, Pommer, Maurus, Wikman jne. Kõigis nendes teostes rõhutatakse pedagoogi olulist rolli ühiskonnas.

Tänasel päeval on selle ameti populaarsemaks muutmiseks algatatud projekte – näiteks Noored Kooli ning aktsioone – näiteks Tagasi Kooli. Õpetaja on isik, kellega pea kõik ühiskonnaliikmed oma elu jooksul kas lühemat või pikemat aega kokku puutuvad ning kelle tehtud või tegemata jäetud töö avaldab mõju kogu elu.

Seetõttu on oluline uurida, mida ja kuidas kirjutatakse sellest kõige olulisemast isikust, maasoolast, puhtaksharjatud klaasiga lambist, kellest kirjutas ka Mats Traat (Traat 1973: 5). Kuna õpetaja töö teemalisi uurimusi on suhteliselt vähe, nagu kirjutab ka emeriitprofessor Viive-Riina Ruus (Ruus 2005: 18), annab käesolev töö vaid üldise pildi teemadest, millest õpetajaga seoses kirjutatakse.

Bakalaureusetöö piiratud mahu tõttu ei anna siin välja toodu piisavat pilti, millele õpetajast kirjutades kõige enam keskendutakse. Siinne valim on suhteliselt väike ning selle põhjal ei saa teha põhjanevaid järeldusi. See töö on vaid väike samm suures ja laias uurimisvaldkonnas.

Kui vaadata käesolevat tööd ning võrrelda analüüsimise käigus saadud tulemusi töö alusdokumendi – õpetaja kutsestandardiga – võib üldistavalt öelda, et standardile vastavad rohkem ülesanded ja rollid kui omadused.

Kutsestandardi põhjal kombineeritud ülesannetest ja rollidest kirjutati artiklites peaaegu üks-üheselt. Kuigi kodeerimise käigus ilmnis aspekte, mis kodeerimisjuhendist puudusid (näiteks väärkäituv õpetaja, pühendunud õpetaja jne), ei kirjutatud neist üle ühe korra ning seetõttu neid analüüsisosas ka välja ei toodud. Võib-olla oli põhjuseks, miks kodeerimisjuhendis sisalduvad ülesanded ja rollid lehtedes kirjutatuga nii suurel määral ühtisid, asjaolu, et juhendisse oli lisatud paar aspekti, millest kutsestandardis vaid paari sõnaga kirjutati (näiteks aineõpetus, klassijuhatamine). Seega aitas seminaritöö kirjutamine kodeerimisjuhendit piisavalt tõelähedaseks muuta ning tulemuseks oli, et *Postimehes* ja *Õpetajate Lehes* kirjutatud õpetaja ülesanded ja rollid sisalduvad peaaegu täiel määral ka õpetaja kutsestandardis.

Põhjused, et omadused ja võimed jaotati selles töös kaheks: tunnusteks, mis tänastel õpetajatel on ja mis neil olema peaksid, on nende kutsestandardist erinevuse suurem kui ülesannetel ja rollidel.

Kutsestandardis välja toodud omadused jäid mõlemas lehes osas „Omadused ja võimed, mis õpetajal on“, üsna tagaplaanile. Kutsestandardis välja toodud üheksast omadusest (kõlbelisusest, algatusvõimest, emotsionaalsest eneseteadlikkusest/stabiilsusest, empaatiast, järjekindlusest, koostöövalmidusest/suhtlemisvalmidusest, pingetaluvusest, tolerantsusest, vastutustundest) mainiti *Postimehe* autorite poolt osas „Omadused ja võimed, mis õpetajal on“, vaid kolme (kõlbelisust, vastutustundlikkust ning emotsionaalset eneseteadlikkust/stabiilsust). *Õpetajate Lehe* puhul oli kutsestandardis välja toodud omaduste osakaal suurem – autorid kirjutasiid kuuest seal välja toodud omadusest (järjekindlusest, algatusvõimest, empaatilisusest, kõlblusest, koostöö- ja suhtlemisvalmidusest, vastutustundlikkusest).

Mõlema lehe osas „Omadused ja võimed, mis õpetajal peaksid olema“ on kutsestandardis välja toodud omaduste osakaal suurem. *Postimehe* autorid tõid niinimetatud ideaalõpetajast

kirjutades välja kuus kutsestandardis kirjeldatud omadust ning tähelepanu alt jäi täiesti välja kolm tunnust. *Õpetajate Lehe* autorid kirjutasid omaduste ja võimete puhul, mis õpetajal peaksid olema, kõigist kutsestandardis välja toodud omadustest.

Seega võib öelda, et kuna õpetaja kutsestandard sisaldab ülesandeid ja rolle, mida üks hea õpetaja täitma peaks ning millised omadused tal olema peaksid, siis vastab ühe hea õpetaja kujutisele pigem *Õpetajate Lehe* kui *Postimehe* autorite poolt kirjutatu. Kuigi mõlemas lehes kirjutavad autorid pea kõikidest kutsestandardis välja toodud ülesannetest (*Postimehest* jääb välja vaid klassijuhatamine), siis omaduste välja toomisel on *Õpetajate Lehe* autorite poolt kirjeldatu kutsestandardile veidi ideaalile lähedasem kui *Postimehe* autorite oma. Kahe lehe vahe ei ole siiski märkimisväärselt suur.

Sellest võib edasi järeldada, et kui *Postimeest* loeb suur hulk eestlasi iga päev ning *Õpetajate Lehte* peamiselt õpetajad korra nädalas, siis jõuab veidi positiivsem pilt õpetajatest peamiselt haridusvalla töötajateni ning igapäevaselt *Postimeest* lugevad inimesed näevad lehest veidi negatiivsema tooniga õpetaja omadusi.

Seega, kui võtta arvesse haridus- ja teadusminister Tõnis Lukase soovi, et õpetaja amet peab kuuluma kolme eelistatuma elukutse hulka (Ladva 2008), siis selleks, et pedagoogi tööst veidigi parem mulje jääks, tuleks ajakirjanikel ning teistel arvamuskülgedel kirjutajatel keskenduda pigem positiivsele.

Kuna õpetaja elukutse ei kao töö autori arvates mitte kuhugi, vaid vastupidiselt - on muutumas üha olulisemaks – tuleks erilist rõhku panna ka sellele, et pedagoogide igapäevasest tööst heas valguses kirjutatakse. Võib-olla Kalju Lutsu seletuse tõttu, et *Õpetajate Lehes* „...peaks õpetaja ära tundma oma sõbra ja kaaslase, et ta ei tunneks end üksijäetuna” (Luts 2000), on selles lehes ilmunud arvamuskülgedes antud hinnangud ka veidi positiivsemad.

Kokkuvõte

See töö keskendus õpetaja töö representatsioonile 2008. aasta *Postimehes* ja *Õpetajate Lehes*. Töö eesmärgiks oli leida, kuidas kujutavad autorid kahes Eesti ajalehes pedagoogide poolt igapäevaselt tehtavat tööd ning mida seejuures esile tõstavad. Töös käigus püüti leida vastused kolmele uurimisküsimusele:

- Milliseid ülesandeid ja rolle autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad?
- Kuidas autorid hindavad õpetaja hakkamasaamist erinevate ülesannete ja rollide täitmisel?
- Milliseid õpetaja omadusi ja võimeid autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad?

Uurimisvalimisse kuulus 32 ajalehe *Postimees* ning 53 ajalehe *Õpetajate Leht* paberlehes ilmunud arvamuskirjutusi, milles kirjutati õpetaja tööst. Õpetaja all peeti silmas pedagoogi selle klassikalises tähenduses. Lasteaiakasvatavad, eripedagoogid, psühholoogid, ülikoolide õppejõud ja teised haridustöötajad jäeti uurimise alt välja.

Postimees osutus valituks seetõttu, et jõuab igapäevaselt suure hulga eestlasteni; *Õpetajate Leht* on niiõelda nišileht, mida loeb piiratud osa ühiskonnast – õpetajad. Kahe lehe kõrvutamiseks püüti välja selgitada, kas õpetaja töö representeerimises esineb *Postimehe* ja *Õpetajate Lehe* vahel mingisuguseid erinevusi. 2008. aasta artikleid uuriti seetõttu, et analüüsida kõige uuemat infot, mis kättesaadav. Töös kasutati kvantitatiivset ja kvalitatiivset analüüsi: esimesel moel saadud tulemusi illustreeriti tekstikatketega. Erinevate ülesannete ja rollide, omaduste ning võimete leidmiseks kasutati töös läbivaldt õpetaja kutsestandardit.

Mõlemas lehes kirjutasi autorid kõige enam õpetajast kui õpilaste juhendajast ja motiveerijast. Teisena toodi mõlemas lehes välja õpetaja kui õppesisu valdaja ja aineõpetaja. Kõigi leitud aspektide puhul vaadati ka autori hinnangut õpetaja hakkamasaamisele välja toodud ülesannete täitmisel. Nii *Postimehes* kui *Õpetajate Lehes* oli positiivseid hinnanguid enam kui negatiivseid.

Analüüsitud omadused jaotati selles töös kaheks: omadused ja võimed, mis autorite arvates pedagoogidel nende tööst tulenevalt on, ning need, mis neil olema peaksid. Nii *Postimehes* kui *Õpetajate Lehes* tõid autorid välja, et tänased õpetajad on ebapädevad. Omadused ja võimed, mis peaksid õpetajale omased olema, olid eranditult positiivsed. Kõige enam tõid mõlema lehe autorid välja, et pedagoog peaks olema autoriteetne ja pädev.

Kahe lehe tulemusi kõrvutades selgus, et kuigi need on suhteliselt sarnased, jääb *Õpetaja Lehe* põhjal õpetaja tööst veidi positiivsem mulje kui *Postimehe* puhul. See vahe on siiski väike.

Summary

The Representation of Teacher's Work in *Postimees* and *Õpetajate Leht* in 2008

The main subject of this Bachelor's thesis is the representation of the teacher's work in Estonian newspapers *Postimees* and *Õpetajate Leht*. The aim of the thesis is to determine how the work that teachers do from day to day is represented and which characteristics are emphasized. The author tried to find the answers to the following research questions:

- Which tasks and roles do authors bring forth when writing about the teacher's work?
- How do authors appraise teacher's coping with different tasks and roles?
- Which teacher's characteristics and abilities do authors bring forth when writing about teacher's work?

The empirical material consists of 32 paper editions of *Postimees* and 53 of *Õpetajate Leht*. Only opinions, which were written about teacher's work, were included. By the teacher only a teacher in the classical sense was analyzed. Kindergarten teachers, special educators, psychologists, lecturers and others working in the field of education were left out from the thesis.

Postimees was chosen, because a lot of Estonians read it every day on the paper and also from the Internet. *Õpetajate Leht* is a special newspaper for teachers, which is mainly read by teachers themselves. By comparing these two newspapers, the author is trying to determine whether authors of *Postimees* and *Õpetajate Leht* write similarly about teacher's work or are there any differences. Articles from the year 2008 were chosen to analyse the newest information available. A combined analysis method was used, combining the quantitative analysis and the qualitative. To find different tasks and roles, characteristics and abilities, teacher's qualification standard was used.

In both newspapers authors wrote the most about a teacher whose task is to instruct and motivate pupils. Secondly authors wrote about a teacher who is competent in her/his

subject and is teaching it. All the tasks and roles found, authors' appraisal was determined. In both newspapers positive appraisals exceeded negative ones.

Analyzed characteristics and abilities were divided in two: features that teachers have in authors' opinion and features that teachers should have when considering the context of their work. In *Postimees* and *Õpetajate Leht* authors brought forth that teachers working in schools are incompetent. Characteristics and abilities that teachers should have in authors' opinion were without exception positive. Authors from both newspaper brought forth that in the first place a teacher should be competent and magisterial.

When comparing the results of *Postimees* and *Õpetajate Leht* it appears that the representation of teacher's work is quite similar. However authors writing in *Õpetajate Leht* do it in more positive way. The difference is nevertheless small.

Kasutatud kirjandus

Kirjalikud allikad:

1. Bell, P. (2001). *Content analysis of visual images*. T. van Leeuwen, C. Jewitt (toimet.). *Handbook of Visual Analysis*. London: SAGE.
2. Hall, S. (1997). *Representation. Cultural representations and signifying Practices*. London: SAGE.
3. Hayes, N. (2002). *Sotsiaalpsühholoogia alused*. Tallinn: Külim.
4. Laherand, M-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: OÜ Infotrükk.
4. Kukk, K. (2009). *Õpetaja representatsioon 2008. aasta Õpetajate Lehes*. Seminaritöö.
5. McQuail, D. (2000). *Massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
6. Titscher, S. et al. (2000). *Methods of Text and Discourse Analysis*. London: SAGE.
7. Traat, M. (1973). *Pommeri aed*. Tallinn: Eesti Raamat.
8. *Uus Testament. Laulud*. (1989). USA: St. Michel Print.
9. Van Dijk, T. A. (2005). *Ideoloogia*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Internetiallikad:

1. Ladva, A. (2008). Õpetaja amet kolme populaarseima hulka. URL (kasutatud aprill 2009) <http://www.hm.ee/index.php?0510118>
2. Luts, K. (2000). *Õpetajate Leht* peabki olema tsunfitleht. URL (kasutatud mai 2009) <http://www.opleht.ee/Arhiiv/2000/11.08.00/peamearu/3.shtml>
3. Luts, P. & Raus, L. (2008). Valitsus kinnitas õpetajate alampalga määrad. URL (kasutatud mai 2009) <http://novosti.etv24.ee/index.php?06104777>
4. Ruus, V.-R. (2005). Õpetaja positsioonivalikud ja –lahingud. URL (kasutatud mai 2009) <http://haridus.opleht.ee/Arhiiv/012005/lugu3.pdf>
5. Õpetaja V kutsestandard. URL (kasutatud mai 2009) <http://www.ekk.edu.ee/opetajale/kutseaastaomistamine/opetaja-v-kutsestandard>

LISA 1

Analüüsitud artiklite nimekiri

1. Aron, K. (2008). Kolmemehel eksamile asja pole. *Õpetajate Leht*, 23. mai.
2. Arrak, A. (2008). Kas Eesti hariduspoliitika toetab majanduslikku arengut? *Postimees*, 16. september.
3. Ginter, J. (2008). Kas õiguskantsler soovitab meil loobuda õigusriigist? *Õpetajate Leht*, 21. november.
4. Ginter, J. (2008). Õpetajad ja lapsevanemad... *Õpetajate Leht*, 12. detsember.
5. Gross, I. (2008). Õpetaja ei tohi olla konserv. *Postimees*, 09. oktoober.
6. Hariduse hind (2008). *Postimees*, 23. august.
7. Haruoja, M. (2008). Kas inimlikkus on õpitav? *Postimees*, 24. aprill.
8. Istu, trahv! (2008). *Postimees*, 27. oktoober.
9. Jõgi, H. (2008). Kui kaitstud on õpetaja? *Postimees*, 20. oktoober.
10. Kammiste, T. (2008). Eksam tegi kurvaks. *Õpetajate Leht*, 16. mai.
11. Kannus, A. (2008). Õpimotivatsioon!? ehk Õng versus kalapüük. *Õpetajate Leht*, 30. mai.
12. Kareva, D. (2008). Mõni aeg tagasi... *Õpetajate Leht*, 04. aprill.
13. Kaseleht, U. (2008). Esimesel koolipäeval... *Õpetajate Leht*, 17. oktoober.
14. Kask, A. (2008). Saab ka õppimata. *Õpetajate Leht*, 19. september.
15. Kello, K. (2008). Üheksakümmend aastat tagasi... *Õpetajate Leht*, 18. jaanuar.
16. Kreitzberg, P. (2008). Riigieksam muudab õppimise drilliks. *Postimees*, 14. aprill.
17. Kuningas, M. Kaks klassijuhatajat on parasjagu. *Õpetajate Leht*, 06. juuni.
18. Kuurme, T. (2008). Mis maksab lapse tahe? *Postimees*, 30. september.
19. Kuus, A. (2008). Alkohol koolis. *Postimees*, 19. märts.
20. Kuus, A. (2008). Kärss ja prill. *Postimees*, 06. märts.
21. Kõiv, K. (2008). Koolist väljalangus – vaikijate hääled. *Õpetajate Leht*, 02. mai.
22. Laane, K. (2008). Valetav kool. *Õpetajate Leht*, 11. jaanuar.
23. Laius, A. (2008). Süüdlaste otsimine on mõnus... *Õpetajate Leht*, 16. mai.
24. Lamav tiiger (2008). *Postimees*, 14. juuli.

25. Lauristin, M. (2008). Kool on õpetaja... *Postimees*, 09. oktoober.
26. Leemets, T. (2008). Looduses on isaste jõuproovid... *Õpetajate Leht*, 05. detsember.
27. Leppik, K. (2008). Et jätkuks külma närvi! *Postimees*, 03. november.
28. Leppik, K. (2008). Iga tund kui avastusretk. *Postimees*, 14. märts.
29. Leppik, P. (2008). Kasvatuse alternatiiv on kasvatamatus. *Õpetajate Leht*, 07. november.
30. Liivanõmm, V. (2008). Kunagi ei ole veel nii olnud. *Õpetajate Leht*, 07. märts.
31. Liivanõmm, V. (2008). Mingu, kuis läheb, plaanid on head. *Õpetajate Leht*, 19. september.
32. Luik, M. (2008). Hea õpetaja tunnis on kord. *Õpetajate Leht*, 12. detsember.
33. Lukas, T. (2008). Koolijuht peremeheks majja. *Postimees*, 27. oktoober.
34. Luts, K. (2008). Haridusseadus ei saa valmida õpetajata. *Õpetajate Leht*, 01. veebruar.
35. Lõhmus, A. (2008). Kohustus koolitada. *Postimees*, 28. august.
36. Lõhmus, K. (2008). Me ei vaja Soome ega Ameerika koolimudelit. *Postimees*, 06. oktoober.
37. Meidla, E. (2008). Mõned mõtted muusikaõpetuse hindamisest. *Õpetajate Leht*, 15. veebruar.
38. Mikko, M. (2008). Õpeajal olgu õigus õpikuid valida. *Õpetajate Leht*, 03. oktoober.
39. Mälksoo, S. (2008). Miks ma õpetaja olen? *Õpetajate Leht*, 01. veebruar.
40. Märka õpetajat (2008). *Postimees*, 04. oktoober,
41. Niiberg, T. (2008). Loodus on nii seadnud... *Õpetajate Leht*, 19. september.
42. Ots, L. (2008). Oktoobri viimastel päevadel... *Õpetajate Leht*, 18. aprill.
43. Ots, L. (2008). Väest, vallast, võimust ja koolistressist. *Postimees*, 08. veebruar.
44. Padu, H. (2008). Kui kogu küla...? *Õpetajate Leht*, 28. märts.
45. Padu, H. (2008). Projektitööd tuleb vääriliselt hinnata. *Õpetajate Leht*, 29. veebruar.
46. Pajula, E. (2008). Teismeline demokraatia. *Õpetajate Leht*, 31. oktoober.
47. Pakosta, L. (2008). Kodu partneriks! *Õpetajate Leht*, 08. veebruar.
48. Pallas, L. (2008). Statistika näitab tagasiminekut... *Õpetajate Leht*, 22. veebruar.
49. Penjam, T. (2008). Kool jäägu kooliks. *Õpetajate Leht*, 29. august.
50. Penjam, T. (2008). Terve mõistusega. *Õpetajate Leht*, 07. november.
51. Põdersalu, K. (2008). Vaja on tohutut vaimujõudu. *Õpetajate Leht*, 08. veebruar.

52. Põdersalu, K. (2008). Võimsa mootoriga väikene masin. *Õpetajate Leht*, 11. jaanuar.
53. Pärn, M. (2008). Õpetamisest õppimiseni. *Postimees*, 27. mai.
54. Relvakangelasest õpetaja (2008). *Postimees*, 06. märts.
55. Repson, K. (2008). Paar sõna lasteaiast. *Postimees*, 21. jaanuar.
56. Rihvk, E. (2008). Vaikiv kool. *Õpetajate Leht*, 01. veebruar.
57. Rull, E. & Püüa, A. (2008). Riigieksam pole IQ test. *Postimees*, 08. mai.
58. Ruus, V.-R. (2008). Hariduses on vaja ruumi loominguks. *Postimees*, 24. märts.
59. Rummel, H. (2008). Sisehindamisest õpetaja pilguga. *Õpetajate Leht*, 12. detsember.
60. Sagris, S.-A. (2008). Üksnes raha õpetajat kooli ei vii. *Õpetajate Leht*, 25. jaanuar.
61. Selirand, E. (2008). Olen kasvanud üles... *Õpetajate Leht*, 07. november.
62. Sillaots, Ü. (2008). Kus on kunsti ja elu piirid? *Õpetajate Leht*, 11. aprill.
63. Soe, A. (2008). Johannes Käsil oleks põhjust rõõmustada. *Õpetajate Leht*, 18. jaanuar.
64. Säälük, Ü. (2008). Väärt ainele väärikas koht teiste seas. *Õpetajate Leht*, 05. september.
65. Talas, E. (2008). Õpetaja on tugi. *Õpetajate Leht*, 22. veebruar.
66. Tamme, T. (2008). Maailma raskeim amet“. *Õpetajate Leht*, 01. veebruar.
67. Tarkade riik (2008). *Postimees*, 15. juuli.
68. Tohver, S. (2008). Inglise keele riigieksam tõi pisarad silma. *Õpetajate Leht*, 09. mai.
69. Tohver, S. (2008). Koolikiusamine ei ole kooli süü. *Õpetajate Leht*, 08. veebruar.
70. Tomusk, I. (2008). Õpetaja on õpetaja. *Õpetajate Leht*, 21. november.
71. Tuti-tuti (2008). *Postimees*, 15. oktoober.
72. Tuul, H. (2008). Vabandused üliraske eksami pärast on mõttetud. *Postimees*, 16. mai.
73. Tuulik, M. (2008). Õpetaja eetika. *Õpetajate Leht*, 26. september.
74. Usaldus ja kontroll (2008). *Postimees*, 20. september.
75. Vaino, M. (2008). Kas mõtlemine on koolis kohustuslik? *Õpetajate Leht*, 22. august.
76. Valdma, E. (2008). Heade sõnade väärtus. *Õpetajate Leht*, 14. november.
77. Valdma, E. (2008). Klassijuhataja vajab aega. *Õpetajate Leht*, 13. juuni.
78. Vallik, A. (2008). Kuidas karistada? *Postimees*, 31. oktoober.
79. Veelmaa, A. (2008). PISA-testist ja eufooriast. *Õpetajate Leht*, 11. jaanuar.

80. Veelmaa, A. (2008). Riigieksamitest ja eksamitest üldse. *Õpetajate Leht*, 08. august.
81. Veidemann, R. (2008). Raamatud eluks. *Postimees*, 16. august.
82. Verine kool (2008). *Postimees*, 01. veebruar.
83. Voltein, E. (2008). Ei väsi imestamast... *Õpetajate Leht*, 29. august.
84. Õpetajale õpetaja õigused (2008). *Postimees*, 16. veebruar.
85. Ütsmüts, K. (2008). Me ei mõtle sellele, et... *Õpetajate Leht*, 25. aprill.

LISA 2

Kvantitatiivse ja kvalitatiivse analüüsi kodeerimisjuhendid

Kvantitatiivse analüüsi kodeerimisjuhend

I Üldised tunnused

1. Artikli ilmumise kuupäev
2. Artikli autori nimi ja artikli pealkiri
3. Artikli autori amet/tegevusvaldkond (märkida kõik sobivad)
 - a) õpetaja
 - b) koolijuht
 - c) muu koolis töötav isik
 - d) haridusametnik
 - e) lapsevanem
 - f) poliitik
 - g) ajakirjanik
 - h) muu (kes?)

II Õpetaja töö aspektid

1. Milliseid ülesandeid ja rolle autorid õpetaja tööst kirjutades välja toovad?
 - a) õppetöö juhtimine ja planeerimine
 - b) õpilaste juhendamine ja motiveerimine
 - c) õpilaste hindamine ja tunnustamine
 - d) õpikeskkonna kujundamine
 - e) lapsevanematega suhtlemine
 - f) õppesisu valdamine ja aineõpetus

- g) kollektiivis töötamine
- h) hariduse edendamine koolis ja väljaspool kooli
- i) klassijuhatamine
- j) enesetäiendamine ja elukestev õpe
- k) IKT (info- ja kommunikatsioonitehnoloogia) kasutamine
- l) muu (mis?)

III Õpetaja omadused ja võimed

1. Milliseid õpetaja omadusi ja võimeid autorid õpetaja tööst kirjutades esile tõstavad?

- a) kõlbelisus
- b) algatusvõime
- c) emotsionaalne eneseteadlikkus/stabiilsus
- d) empaatia
- e) järjekindlus
- f) koostöövalmidus/suhtlemisvalmidus
- g) pingetaluvus
- h) tolerantsus
- i) vastutustunne
- j) muu (mis?)

IV Õpetaja töö hindamine

1. Kuidas hindab autor õpetaja tööd üldiselt?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

2. Kas autor vahendab mingi huvigrupi arvamust?

a) jah (kelle?)

b) ei

c) pole võimalik määratleda

3. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses õppetöö juhtimise ja planeerimisega?

a) väga kõrgelt

b) kõrgelt

c) keskmiselt

d) madalalt

e) väga madalalt

f) pole võimalik määratleda

4. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses õpilaste juhendamise ja motiveerimisega?

a) väga kõrgelt

b) kõrgelt

c) keskmiselt

d) madalalt

e) väga madalalt

f) pole võimalik määratleda

5. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses õpilaste hindamise ja tunnustamisega?

a) väga kõrgelt

b) kõrgelt

c) keskmiselt

d) madalalt

e) väga madalalt

f) pole võimalik määratleda

6. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses õpikeskkonna kujundamisega?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

7. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses lapsevanematega suhtlemisega?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

8. Kuidas hindab autor õpetaja töös seoses õppesisu valdamise ja aineõpetusega?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

9. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses kollektiivis tegutsemisega?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

10. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses hariduse edendamisega koolis ja väljaspool kooli?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

11. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses klassijuhatamisega?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

12. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses enesetäiendamise ja elukestva õppega?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

13. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses IKT kasutamisega?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt
- f) pole võimalik määratleda

14. Kuidas hindab autor õpetaja tööd seoses _____ ?

- a) väga kõrgelt
- b) kõrgelt
- c) keskmiselt
- d) madalalt
- e) väga madalalt

Kvalitatiivse analüüsi kodeerimisjuhend

1. Kuidas kujutab autor õpetajat?

- Mida tegevana autor õpetajast kirjutab?
- Milliste omaduste ja võimete kaudu autor õpetajast kirjutab?

2. Kuidas väljendab autor oma hinnangut õpetajatesse?

- Hinnang õpetajasse kui aineõpetajasse
- ...kui kasvatajasse
- ...kui ühiskonnategelasse

LISA 3

Õpetaja V kutsestandard Hariduse kutsenõukogu

EESSÕNA

Eesti kutsekvalifikatsioonisüsteemis määratletakse kvalifikatsiooninõudeid viiel tasemel. I tase on madalaim ja V tase kõrgeim (vt lisa A – Terminid). Kõik kutsed ei eelda kvalifikatsiooninõuete fikseerimist I kuni V tasemeni.. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemed, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Käesolev kutsestandard sisaldab asjaomaste institutsioonide vahel kokkulepitud nõudeid õpetaja V kutsekvalifikatsioonile. Kutsestandardi koostas Haridus- ja Teadusministeeriumi moodustatud töörühm koosseisus:

Ille Allsaar - Eesti Linnade Liit

Olav Eensalu - Anija Vallavalitsus

Eve Eisenschmidt - Tallinna Pedagoogikaülikool

Juta Hirv - Eesti Õpetajate Liit

Jüri Jürivee - Tallinna Lasnamäe Mehaanikakool, Eesti Kutseõppe Edendamise Ühing

Meeli Kaldma - Tallinna Teeninduskool, Eesti Koolijuhtide Ühendus

Vaike Parkel - Eesti Haridustöötajate Liit

Kaie Piiskop - Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus

Epp Rebane - Haridus- ja Teadusministeerium

Marju Reinart - Eesti Lasteaednike Liit

Vilja Saluveer - Haridus- ja Teadusministeerium

Mari-Epp Täht - Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus

Ajavahemikel 21. aprill – 12. mai, 15. juuni – 25. august ja 22. oktoober – 22. november 2004 viidi läbi kutsestandardi kavandi 4 arvamusküsitlust.

Kutsestandardi lõppredaktsiooni koostamisel on töörühm arvestanud arvamusküsitlustel tehtud ettepanekuid ja märkusi.

Käesolev kutsestandard on koostatud esmakordselt.

Õpetaja V kutsestandard on kinnitatud 21. september 2005. a. Hariduse Kutsenõukogu otsusega nr 5.

Kutsestandardis määratletud kutsekvalifikatsioonid on kantud kutseregistrisse.

1 KASUTUSALA

Kutsestandardite kasutusala on järgmine:

- 1) töötajate kvalifikatsiooninõuete määratlemine;
- 2) õppekavade, koolitusprogrammide väljatöötamine;
- 3) eksaminõuete väljatöötamine, kutsekvalifikatsiooni tõendamine ja hindamine;
- 4) rahvusvaheliste kutsekvalifikatsiooni tõendavate dokumentide võrdlemiseks.

2 STATISTILISED TÄHISED

Eesti Majanduse Tegevusalade Klassifikaatori1 järgi kuulub õpetamine hariduse valdkonda, kood M.

Ametite Klassifikaatori2 järgi kuulub õpetaja 2. pearühma “Tippspetsialistid”, kood 23.

3 KUTSENIMETUS JA KUTSEKVALIFIKATSIOONI TASE

Eesti keeles: Õpetaja V

Inglise keeles: Teacher V

Vene keeles: Учитель V

4 KUTSEKIRJELDUS

Õpetaja on rahvusliku identiteedi kandja ja ühiskonna vaimsuse kujundaja, kelle põhitegevused on õppeprotsessi planeerimine ja juhtimine; õppija juhendamine, tema arengu ja motivatsiooni toetamine; õppeprotsessi analüüsimine ja hindamine ning tagasiside andmine õppijale, tema vanematele/hooldajale; õppija kaasamine õppesisu ja eesmärkide kavandamisse; õppija toetamine õpi- ja sotsiaalsete oskuste omandamisel.

Õpetaja valdab õppesisu (ainet) ja oskab valida sobiva tegutsemismudeli sõltuvalt õpigrupi tasemest ja õpiolukorrast.

Õpetaja oskab toimida töökollektiivi ja töörühma liikmena ja on suuteline osalema õppeasutuse arengu- ja õppekavade väljatöötamises ning hariduselu edendamises nii õppeasutuses kui ka väljaspool seda.

Õpetaja oskab juhendada lastevanemaid ja teha nendega koostööd, suunates neid lähtuvalt õppija vajadusest kasutama tugisüsteeme ja spetsialistide abi.

Õpetaja järgib üldinimlikke eetilisi põhimõtteid ja austab õppija individuaalsust ning inimvääriskust. Õpetajaks olemine eeldab vastutustunnet õppijate arengu ja õpikeskkonna turvalisuse eest. Õpetaja vastutab oma tegevuse seaduslikkuse eest.

Õpetaja kutsealane areng koosneb esmaõppes, kutseaastast ja elukestvast täiendusõppes. Esmaõppes omandatakse õpetajatööks vajalikud põhiteadmised ja oskused. Kutseaasta toetab algaja õpetaja kohanemist haridusasutuse kui organisatsiooniga, selle vältel arendatakse edasi esmaõppes omandatud kutseoskusi. Õpetaja hindab oma vastavust kutsestandardis püsitatud nõuetele ja arendab end kutsealaselt pidevalt.

Mõistet *õpetaja* kasutatakse kutsekirjelduses koolieelse lasteasutuse õpetaja, klassiõpetaja, aineõpetaja (põhikooli ja gümnaasiumi aineõpetaja ja kutseõppeasutuse üldhariduslike õppeainete õpetaja) ja eripedagoogi tähenduses.

Koolieelse lasteasutuse õpetaja õpetab lapsi koolieelses lasteasutuses.

Klassiõpetaja õpetab oma klassis põhiliselt kõiki aineid 1.–6. klassini.

Aineõpetaja töötab põhikoolis, gümnaasiumis või kutseõppeasutuses, õpetades üht või mitut ainet.

Eripedagoog töötab hariduslike erivajadustega õppijatega.

Kutsekvalifikatsiooni Õpetaja V taotlemisel on nõutav

- 1) pedagoogiline kõrgharidus (sh rakenduskõrgharidus);
- 2) aine- või kutsealane kõrg- või keskeriharidus ning pedagoogiline koolitus.

Kutsekvalifikatsiooni omistamise tingimused täpsustatakse kutsekvalifikatsiooni omistamise korras.

5. KUTSEOSKUSNÕUDED

5.1 Üldteadmised ja -oskused

5.1.1 Orienteerub Eesti, Euroopa ja maailma ajaloos ja kultuuris, ümbritsevas keskkonnas, ühiskonna toimetehhanismides ja kodaniku rollis ühiskonnas.

5.1.2 Omab teadmisi inimese arengu seaduspärasustest.

5.1.3 Keeleoskus:4

1) riigikeel –

kesktase – õpetajad, kelle emakeel ei ole riigikeel;

kõrgtase – eesti õppekeeles ning eesti keelt ja muud õppeainet eesti keeles

õpetavad õpetajad, kelle emakeel ei ole riigikeel.

2) üks võõrkeel – B2

3) üks võõrkeel – A2

5.1.4 Kasutab info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendeid, kusjuures tavakasutajast õpetaja:

1) oskab kasutada IKT riist- ja tarkvara, sh õpiprogramme ja veebipõhiseid õpikeskkondi;

- 2) tunneb IKT-põhise aktiiv- ja projektõppe põhimõtteid ja metoodikat ning oskab neid aineõppesse integreerida;
- 3) oskab valmistada elektroonilisi ja veebipõhiseid õppematerjale;
- 4) oskab leida infot ja leitud infot/allikaid/materjale kriitiliselt hinnata, materjale refereerida ja nendele korrektselt viidata;
- 5) oskab kasutada erinevaid IKT vahendeid oma tööde vormistamiseks ja esitamiseks (nt e-portfolio, koduleht jmt) ning andmete süstematiseerimiseks;
- 6) järgib veebipõhise informatsiooni ja intellektuaalse omandi kasutamise häid tavasid;
- 7) teab IKT kasutamisega seonduvaid ohte enda ja õpilaste tervisele, sotsiaalsele ja vaimsele arengule, oskab neid vältida õppeprotsessis.

5.1.5 Tunneb koolikorraldust ja haridusasutuse asjajamist.

5.1.6 Tunneb toetava ja turvalisuse õpikeskkonna nõudeid ja järgib neid.

5.2 Põhiteadmised ja –oskused

5.2.1 Omab teadmisi pedagoogikast ja psühholoogiast, sh õpipsühholoogiast:

- 1) kasvatusteaduste ja kasvatusfilosoofia põhitõdedest ja suundumustest õpiteooriatest, -strateegiatest ja -stiilidest;
- 2) aktiveeriva ja arendava õpikeskkonna kujundamise põhimõtetest ja meetoditest, sh juhtimise ja meeskonnatöö põhimõtetest;
- 3) õppija arengu seaduspärasustest ja eripärasest;
- 4) mitmekultuurilise õpikeskkonna eripärasest;
- 5) kooliüuringute korraldamise meetoditest;
- 6) juhtimise ja meeskonnatöö põhimõtetest;
- 7) nõustamise, sh kutse- ja karjäärinõustamise ja juhendamise põhimõtetest ja meetoditest;
- 8) erinevatest analüüsi, tagasiside ja hindamismeetoditest.

5.2.2 Omab aine- ja ainedidaktika alaseid teadmisi:

- 1) õpetatavast ainevaldkonnast, ainesisu valiku põhialustest ja õpetamise põhimõtetest;
- 2) riiklikust õppekavast ja selle rakendamise võimalustest, sh eelneva ja järgneva kooliastme või haridustaseme nõudmistest;
- 3) ainete omavahelise lõimimise võimalustest ja seostest ümbritseva keskkonnaga;
- 4) õpetaja professionaalset arengut toetavatest materjalidest.

5.2.3 Omab teadmisi hariduskorraldusest:

1) oma töövaldkonda reguleerivast seadusandlusest ja hariduskorraldusest, õppeasutuse välistest ja sisestest tugistruktuuridest.

Õpetaja kutseoskused- ja tegevused tuuakse välja lisas B.

Kirjeldatud on tegevusi, mille kaudu väljenduvad õpetaja kutsealased teadmised ja oskused, mida õpetaja kasutab vastavalt eesmärkidele, otstarbekusele ja võimalustele. Oskuste taset ei eristata.

5.2 Erioskused ja –teadmised

5.3.1 Koolieelse lasteasutuse õpetaja

Koolieelse lasteasutuse õpetaja:

- 1) loob last arendava mängulise ja turvalise keskkonna;
- 2) suudab juhendada mängulist õppimist;
- 3) kujundab lapsest lähtuva kasvukeskkonna;
- 4) märkab varakult erivajadusi ja nõustab lastevanemaid, teavitab neid vajadusel spetsialistiga konsulteerimise võimalustest;
- 5) kujundab esmaseid suhtlemis-, õpi- ja koostööoskusi;
- 6) nõustab lastevanemaid arengu- ja kasvatusalastes küsimustes.

5.3.2 Eripedagoog

Eripedagoogi põhitegevus on hariduslike erivajadustega lapse (edaspidi *HEV-laps*) arengu suunamine eesmärgiga soodustada psüühiliste protsesside ja isiksuse arengut eakohase normi suunas, esmase puude ületamine/vähendamine ja teiste puuete vältimine pedagoogiliste vahenditega, tema potentsiaalsele arenguvallale vastava õpikeskkonna kujundamine.

Eripedagoog:

- 1) tunneb HEV-lastete õppekavade (individuaalne õppekava, lihtsustatud õppekava, toimetuleku õppekava, hooldusklassi õppekava) sisu ning nende õppekavade rakendamise võimalusi, valdab HEV-lastete õpetamise metoodikat;
- 2) tunneb õppekorralduse erinevusi HEV-lastete õpetamisel, oskab õppeprotsessi üles ehitada vastavalt HEV õppekavadele, orienteerudes õppekava põhieesmärgile ja pädevuste kujundamisele;

- 3) suudab uurida ja kirjeldada laste kognitiivset arengut, psüühilisi protsesse, sotsiaalset arengutaset ja kõnelisi iseärasusi; suudab välja selgitada laste teadmisi ja oskusi ning hinnata lapse arengu vastavust eale;
- 4) oskab lapse uuringul saadud tulemuste põhjal koostada individuaalset õppekava ja klassi arengukavasid;
- 5) valdab õppesisu (ainet), tunneb HEV laste kasvatamise/õpetamise eripära (ainete õpetamise erimetoodikat);
- 6) arvestab oma töös HEV-lapse reaalse arenguvalla madalast tasemest ja potentsiaalse arenguvalla kitsusest tulenevaid nõudeid õppeprotsessile;
- 7) arvestab HEV-lastel õpetamisel nende tunnetustegevuse ja kõne arengu iseärasustega;
- 8) suudab vastava õppevara puudumisel ise koostada nõuetekohaseid harjutusmaterjale/ülesandeid, muuta raskusastet ning kasutada töövõtteid, mis parimal viisil toimiksid laste elementaarse taju, piiratud töömälu mahu, puuduliku verbaalse mõtlemise tingimustes;
- 9) nõustab õppijaid, õpetajaid ja lastevanemaid lapse erivajadustest lähtuvalt;
- 10) on valmis osalema eripedagoogika/-metoodika edendamises nii haridusasutuses kui väljaspool seda;
- 11) omab valmisolekut täiendusõppeks sõltuvalt eripedagoogika profiilist, sihtrühmast.

5.4 Isikuomadused ja võimed (vajalikud eelkõige eneseanalüüsiks)

- 1) kõlbelisus,
- 2) algatusvõime,
- 3) emotsionaalne eneseteadlikkus/stabiilsus,
- 4) empaatia,
- 5) järjekindlus,
- 6) koostöövalmidus/suhtlemisvalmidus,
- 7) pingetaluvus,
- 8) tolerantsus,
- 9) vastutustunne.

6 KEHTIVUSAEG

6.1 Kutsestandard vaadatakse läbi vähemalt üks kord 4 aasta jooksul.

6.2 Omistatud kutse on pidevalt erialasel tööl oleval õpetajal tähtajatu.

Lisa A

TERMINID

Kutsekvalifikatsioonisüsteemi terminid

Kutsestandard – dokument, mis määrab kindlaks kutsekvalifikatsioonist tulenevad nõuded teadmiste, oskuste, vilumuste, kogemuste, väärtushinnangute ja isikuomaduste alusel.

Kutsekvalifikatsioon – antud kutsealal nõutav kompetentsuse tase, mida tunnustatakse kas reguleeritud, ajalooliselt või rahvusvaheliselt kujunenud nõuete alusel. Kutsekvalifikatsioonisüsteemis on viis taset, kusjuures I tase on madalaim ja V tase kõrgeim.

I tase – töötaja täidab tööülesandeid ühesuguses olukorras, on omandanud kutsealaseid oskused ja teadmised enamasti kutsealasel väljaõppel, võib vajada juhendamist töö käigus, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

II tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskuste ja teadmiste omab vilumust ja kogemust, töötab iseseisvalt, vastutab oma tööülesannete täitmise eest;

III tase – töötaja täidab tööülesandeid erisuguses ja vahelduvas olukorras, lisaks enamasti kutsealasel väljaõppel omandatud oskuste ja teadmiste ning vilumuste ja kogemuste omab meisterlikkust, valmisolekut kutsealaste oskuste ja teadmiste edasiandmiseks, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

IV tase – töötaja täidab analüüsimist ja otsustamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab kutsealaseid teadmisi ja oskusi; korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest;

V tase – töötaja täidab teadmiste laiendamist, probleemide lahendamist, teaduslike teooriate ja mõistete rakendamist, olemasolevate teadmiste analüüsimist, süstematiseerimist ja edasiarendamist ning õpetamist eeldavaid tööülesandeid muutuv olukorras, omab laialdasi kutsealaseid teadmisi ja oskusi, korraldab ressursside jagamist ja teiste tööd ning vastutab selle eest. Kõik kutsed ei eelda kvalifikatsiooninõuete fikseerimist kõigil viiel tasemel. Iga konkreetse kutse kvalifikatsioonitasemete arvu ja iga taseme nõuded, sealhulgas vajaduse korral ka haridusnõuded, määrab kindlaks kutsenõukogu.

Kutseoskuskõõuded

Üldoskused ja -teadmised – tegevusvaldkondi läbivad nõõuded üldistele oskustele ja teadmistele.

Põhioskused ja -teadmised – kutsealal tegutsemiseks vajalikud nõõuded oskustele ja teadmistele.

Erioskused ja -teadmised – nõõuded oskustele ja teadmistele, mis on seotud spetsialiseerumisega.

Lisaoskused ja -teadmised – soovituslikud oskused ja teadmised, mis toetavad ja laiendavad kutseoskusi või seonduvad lisakvalifikatsiooniga.

Isikuomadused ja võõmed – kutsealal töötamiseks eeldatavad isiku- ja isiksuslikud omadused ja füüsilised võõmed.

Lisa B

KUTSEOSKUSED JA TEGEVUSED

Kutseoskuste kirjeldamisel on lähtutud õpetaja põhitegevustest, mida ta rakendab vastavalt olukorrale ja vajadusele.

1 Kutseoskused ja tegevused

1.1 Planeerimisel ja juhtimisel:

- 1) arvestab õppe kavandamisel riikliku ning õppeasutuse õppekava ja arengukava eesmäärke;
- 2) koostab ainekava või tegevuskava ja õpetaja töökava;
- 3) koostab individuaalse õppekava;
- 4) seab õppele, ainekursusele ja tunnille selgeid eesmäärke ning määratleb õpitulemused, arvestades läbivaid teemasid ning õppijate hariduslikke erivajadusi;
- 5) kaasab õppe kavandamisse õppijaid, lastevanemaid ja kolleege, kohandades plaane ja tegevusi vastavalt muutustele õppekeskkonnas;
- 6) juhib rühmade toimimist ja arengut, kavandab ja korraldab õppetöövälisist tegevust.

1.2 Õpikeskkonna kujundamisel:

- 1) loob õppimist ning õppija arengut toetava demokraatliku ning vaimselt ja füüsiliselt turvalise keskkonna;
- 2) kaasab õpikeskkonna kujundamisse õppijad ja lastevanemad ning rakendab meeskonnatöö põhimõtteid;
- 3) jälgib õpperühmas toimuvat ja reageerib sellele paindlikult;

- 4) ennetab ja lahendab distsipliiniprobleeme;
- 5) märkab õppija individuaalset eripära, hariduslikke erivajadusi ja isiksuse probleeme ning reageerib sobivalt;
- 6) arvestab mitmekultuurilise õpikeskkonna eripäraga ning ennetab võimalikke probleeme;
- 7) kohandab ja/või koostab õppevara;
- 8) kasutab õppe juhendamisel info- ja kommunikatsioonitehnoloogia võimalusi;
- 9) valdab õppetunni läbiviimisega seotud rutiinsed tegevusi;
- 10) reageerib asjakohaselt kriisiolukordades, oskab anda esmaabi:

1.3 Õppimise juhendamisel:

- 1) teavitab õppijaid õppe sisust, eesmärkidest ja oodatavatest õpitulemustest ning hindamispõhimõtetest;
- 2) toob välja seosed erinevate ainevaldkondade vahel;
- 3) seostab ainevaldkonna teadmisi ümbritseva keskkonnaga, suunab teadmisi rakendama;
- 4) kasutab õppe eesmärgile, õppijate eale ja võimetele sobivaid rühmapõhiseid ja individuaalseid õppemeetodeid ja -vorme;
- 5) suunab õppijaid oma õppimist juhtima;
- 6) arvestab õpilaste sotsiaalsete ja õpioskustega ning arendab uusi;
- 7) toetab õppija isiksuse arengut, loovust, arendab teadmisi ja oskusi;
- 8) arendab õppijates kõrgema astme kognitiivseid oskusi õpetab õppijaid orienteeruma teabes ja meedias; kohandab õpet ja õpikeskkonda erineva keeleoskuse ja kultuuritaustaga õppijatele.

1.4 Õpilaste motiveerimisel:

- 1) selgitab välja õppijate taseme, võimed ja huvid ning arvestab nendega;
- 2) kasutab kaasahaaravaid, õppijat aktiveerivaid õppemeetodeid;
- 3) julgustab õppijaid isiklike eesmärke seadma;
- 4) tunnustab õppijate pingutusi, et tagada eduelamusi;
- 5) suunab õppijaid ennast analüüsima, et neil kujuneks positiivne enesehinnang ja adekvaatne minapilt;
- 6) annab õppijatele järjepidevalt nende arengut analüüsivat tagasisidet.

1.5 Koostöö valdkonnas:

- 1) tegutseb aktiivse meeskonnaliikmena, õppides teistelt ning jagades oma teadmisi, oskusi ning õnnestumisi kolleegidega;

- 2) teeb tihedat koostööd kolleegidega, et lahendada õppijate, õpirühma või organisatsiooni probleeme;
- 3) arendab koostöös kolleegidega ainekava, kooskõlastab töökava, teavitab kolleege õppetöös üles kerkinud probleemidest;
- 4) küsib õppijatelt oma tegevusele tagasisidet, arvestab õpieesmärkide seadmisel, õpikeskkonna kujundamisel ja õppetöö korraldamisel õppijate ettepanekutega, kaasab õppijaid ja lastevanemaid probleemide lahendamisse ja ühistegevuse planeerimisse;
- 5) selgitab välja lastevanemate ootusi ja küsib tagasisidet oma tööle, informeerib lastevanemaid õppe-eesmärkidest, sisust, õppekorraldusest, hindamispõhimõtetest, annab tagasisidet õppija arengust, nõustab lapsevanemat lapse kasvatamise küsimustes;
- 6) küsib kolleegidelt hinnangut oma tööle ning analüüsib konstruktiivselt kolleegide tööd;
- 7) osaleb koos kolleegidega koolisiseste ja -väliste ürituste korraldamises, kaasates ka kogukonna erineva kultuuritaustaga liikmeid ja lastevanemaid;
- 8) osaleb õppijate arengu toetamiseks õppeasutuse ja kogukonna ühistegevustes, projektides ja/või algatab neid;
- 9) teeb õppeasutuse arendamise ettepanekuid;
- 10) teeb koostööd õppeasutuse siseste ja väliste tugisüsteemidega (logopeed, sotsiaalpedagoog, omavalitsuse haridus- ja sotsiaalnõunikud jt), aidates õppijal ületada õpi-, käitumis- ja kodusest kasvukeskkonnast tingitud sotsiaalseid raskusi.

1.6 Suhtlemisel:

- 1) valib olukorrale sobiva suhtlemistasandi ja -viisi;
- 2) kasutab korrektset õppekeelt kõnes ja kirjas;
- 3) väljendab end selgelt ja arusaadavalt;
- 4) kuulab aktiivselt ja annab tagasisidet;
- 5) valib olukorrale vastavaid ja partnereid arvestavaid küsimusi, korraldusi, märguandeid;
- 6) ennetab/lahendab konflikte;
- 7) oskab avalikult esineda.

1.7 Õppija arengu ja õppeprotsessi analüüsimisel ja hindamisel

- 1) analüüsib õpilase õppes osalemist, arengut ja õpitulemusi, annab oma analüüsi tulemuste kohta erinevatele osapooltele (õppija, lapsevanem, juhtkond, kolleegid) adekvaatset ja mitmekülgset tagasisidet, tagades samas delikaatsete isikuandmete kaitse;

- 2) tutvustab õppijatele, kolleegidele ja lastevanematele oma hindamispehimohteid selgelt ja arusaadavalt;
- 3) valib õppijate arengule ja oodatavatele õpitulemustele vastavaid hindamismeetodeid;
- 4) analüüsib õppijate arengut ja kavandab sellele vastavalt edasisi tegevusi;
- 5) kasutab asjakohaseid analüüsimeetodeid.

1.8 Eneseanalüüsi ja kutsealase arengu valdkonnas:

- 1) analüüsib järjepidevalt oma tööd (õppetundi, tegevusi, õpitulemusi, püstitatud eesmärkide saavutamist, sise- ja välisindamise tulemusi);
- 2) kasutab oma tegevuse kohta erinevaid tagasiside saamise meetodeid;
- 3) püstitab analüüsi tulemustest lähtuvalt oma isiksusliku ja kutsealase arengu eesmäärke, kavandab eesmärkide saavutamiseks vajalikke tegevusi;
- 4) määratleb oma koolitusvajadusi ning täiendab oma kutsealaseid teadmisi ja oskusi;
- 5) osaleb asutusesiseste õpirühmade töös, täienduskoolituskursustel ja seminaridel, uurimis- ja projektrühmades, et olla kursis muutustega haridusvaldkonnas, uuendada oskusi ja teadmisi ning rakendada neid oma igapäevatoös.

Lisa C

KONKREETSETE TEADMISTE JA OSKUSTE TASEMETE KIRJELDUSED

Algtase – mõistete, faktide ja pehimohtete teadmine; pehiliste töövõtete valdamine.

Kesktase – mõistete ja faktide tõlgendamine ja võrdlemine, seoste loomine; mitmekesiste töövõtete valdamine.

Kõrgtase – seostatud faktide alusel analüüsimine, prognoosimine, järeldamine, üldistamine, hindamine; mitmekesiste keerukate töövõtete valdamine.